

1611-1612 Yıllarında ANKARA'DAN BİR GÖRÜNÜM*

Hüseyin ÇINAR**

Ankara, tarih boyunca çeşitli kültürlerle ve medeniyetlere ev sahipliği yapmış önemli bir Anadolu şehridir. Gerek coğrafi özelliği, gerekse ticaret yolları üzerinde bulunuşu, onun önemini daha da artırmış ve bir çok devletin Ankara ve çevresini hâkimiyetleri altına almalarına sebep olmuştur. Ankara, Türk hâkimiyeti dönemine girdikten sonra, önce Selçuklular ve daha sonra da Osmanlılar'ın idaresi altında bulunmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile de, yeni devletin başkenti olmuştur¹.

Ankara, Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra, 1393 yılından 1451 yılına kadar, yeni kurulan Anadolu Beylerbeyliği'nin merkezi olmuştur. Fatih Sultan Mehmed zamanında

* Bu çalışma, 1993 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne sunduğum; *H.1020-1021 Tarihli 13 Numaralı Ankara Şer'iyeye Sicili - Transkripsiyon ve Değerlendirme-*, konulu yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır

** Kırıkkale Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Araştırma Görevlisi.

¹ Ankara'nın eski dönemlerden günümüze kadarki durumunu ortaya koyan çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Tarihi süreç içerisinde Ankara'nın geçirmiş olduğu dönemler hakkında genel bilgiler için bkz. Besim Darkot, "Ankara", *İslam Ansiklopedisi*, I, s. 437-442; F. Taeschner, "Ankara", *Encyclopedia of Islam (ikinci edisyon)*, I, s. 509-511; Sargon Erdem-Abdülkerim Özaydın-Rıfat Özdemir, "Ankara", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, III, s.201-209.

Menteşe Beyliği'nin Osmanlı hâkimiyeti altına alınmasından sonra bu beylerbeyliğinin merkezi Kütahya'ya taşınmıştır. 16. yüzyılın ikinci yarısında, kısa dönem halinde de olsa (1550-1558; 1562-1566) Ankara tekrar Anadolu Beylerbeyliği'nin merkezi olmuş; ancak 1566 yılından 1893 yılına kadar Kütahya yeniden beylerbeyliğinin merkezi olmuştur². Ankara, bu dönemler içerisinde hep Anadolu Beylerbeyliği ya da daha sonraları kullanılan şekliyle eyaletinin, bir sancağı olarak idarî statüdeki yerini devam ettirmiştir. İncelemeye konu olan 1611-1612 (H.1020-1021) yıllarında Ankara, Anadolu eyaletine bağlı bir sancaktır. Osmanlı Devleti'nin tarihinde 16. yüzyılın sonlarında başlayıp, 17. yüzyılın ilk yıllarında da devam eden en önemli toplumsal olaylardan biri ve belki de en önemlisi Celâlî isyanlarıdır. Bu yıllar Anadolu'nun diğer şehirlerinde olduğu gibi Ankara için de oldukça bunalımlı bir dönem olmuştur. 1604 yılında Karakaş Celâlî, 1605 yılında Hasan Celâlî ve 1606 yılında Kalenderoğlu gibi kimselerin öncülüğünü yaptığı isyanlar, Ankara'yı olumsuz yönde etkilemiştir³. Hatta

² M. Çetin Varlık, "Anadolu Eyaleti", *TDVİA*, III, s. 143-144.

³ Celâlî isyanları için bkz. Mustafa Akdağ, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası, Celâlî*

1607 yılında Ankara ahâlisi, kadı'ya başvurarak şehrin eşkiya saldırıları nedeniyle nüfusunun üçte birinin dağıldığını belirtilerek, avâız hânelerinin yeniden düzenlenmesini istemişlerdir⁴.

Anadolu'yu baştan başa kasıp kavuran celâli isyanlarının büyük ölçüde durulduğu bir dönemde, bu durumdan en fazla etkilenen şehirlerden birisi olan Ankara, acaba 1611-1612 yıllarında nasıl idi? Şehrin bu yıllara ait görünümünü en iyi şekilde mahkemeye intikal eden davalardan ve şehirle ilgili merkezdeki yöneticilerin gönderdikleri emirlerden öğrenmek mümkündür. Bu çalışmada, incelenen yıllarda mahkemeye intikal eden davaların ve diğer emirlerin kaydedildiği belgelerin yer aldığı Ankara'nın 13 numaralı şer'îye sicili ele alınmıştır. Bu şer'îye sicili ya da diğer adıyla kadı sicilinde yer alan bilgiler, Ankara'nın bu yıllarına ait idarî, sosyal ve ekonomik durumu bir nebze de olsa ortaya koymaktadır. Tabii ki bu bilgileri sadece bir defter ile genellendirmek de oldukça sakıncalı olabilir. Bu çalışmanın genel çerçevesi, ele alınan sicilde yer alan bilgilere göre, önce Ankara hakkında genel bir değerlendirmenin yapılması ve sonunda da mahkemeye bir yılda intikal eden olaylarla ilgili belgelerin konularına göre bir sıra halinde verilmesi şeklinde olacaktır⁵. Bu çalışma ile bir

yıllık zaman zarfında mahkemeye intikal eden yerel olaylar ve Osmanlı merkezindeki yöneticilerin şehir üzerindeki isteklerini bildiren ferman, buyruldu, mektup gibi belgelerin konu başlıklarının ortaya konulmasıyla, Ankara halkının ne tür olaylarla iç içe oldukları gözler önüne serilmeye çalışılacaktır. İncelenen bu defter, 112 sayfa ve 747 belgeden oluşmaktadır⁶.

1) Ümerâ, Ülemâ ve Şehir Yönetimi

Ümerâ (ehl-i örf) ve ülemâ (ehl-i ilm) diğer bir ifadeyle askerî sınıf, saltanat berâtı ile padişahın kendilerine idarî ya da dinî yetki tanıdığı kimselerden oluşmaktadır. Yönetenler olarak da kabul edilen bu sınıf vergi muafiyetine sahip olup, ülkede İslam hukuku ve örften oluşan Osmanlı hukukunu uygulayarak adaletin hüküm sürmesini ve halkın refahını sağlamayı gerçekleştirmeye çalışırlardı⁷. Askerî sınıfa giren görevlilerin Ankara'daki faaliyet alanları ve şehir yönetimindeki yerleri hakkında kısaca da olsa şu bilgileri vermek mümkündür.

a) Ümerâ (Ehl-i Örf)

Sancakbeyi: Ankara şehri, yukarıda da belirtildiği gibi, Anadolu eyaletine tâbi bir sancak merkezidir. Şehrin, idarî ve askerî sorumlusu sancakbeyi'dir. Ankara sancakbeyliğine, 20 Ramazan 1020 / 26 Kasım 1611 tarihinde Çorum sancakbeyi İbrahim Bey,

⁴ *İsyanları*, İstanbul 1975. Bu isyanların 17. yüzyılın ilk yıllarının Ankara'sı üzerindeki etkisi için ayrıca bkz. Özer Ergenç, "XVII. Yüzyılın Başlarında Ankara'nın Yerleşim Durumu Üzerine Bazı Bilgiler", *Osmanlı Araştırmaları*, I (1980), s. 96.

⁴ Özer Ergenç, *Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkı, XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya*, Ankara 1995, s. 53.

⁵ Halit Ongan tarafından Ankara'nın I ve II numaralı şer'îye sicilleri benzer bir şekilde daha önce yayınlanmıştır. Bkz. Halit Ongan, *Ankara'nın I Numaralı Şer'îye Sicili*, Ankara, 1958; aynı yazar, *Ankara'nın II Numaralı Şer'îye Sicili*, Ankara, 1974.

⁶ Bu defter, Milli Kütüphane'de Ankara şer'îye sicili 13 olarak kayıtlıdır. Boyu 40,5 cm., eni ise 14,5 cm.'dir. Defter içerisinde bulunan belgelerden 4'ü önceki yıllara, geri kalan 743'ü 1020 - 1021 (1611-1612) yıllarına aittir. Defter çalışma içerisinde AŞS .13 olarak gösterilmiştir.

⁷ Bahaeddin Yediyıldız, "Osmanlı Toplumı", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti*, editör: Ekmeleddin İhsanoğlu, I, İstanbul 1994, s. 444.

Amid (Diyarbakir)'de bulunan Osmanlı ordusunun serdarı ve aynı zamanda veziriazam olan Nasuh Paşa⁸ tarafından tayin edilmiştir⁹. İbrahim Bey'den önceki Ankara sancakbeyi ise, Süleyman Bey'dir. 5 Zilkade 1120/9 Ocak 1612 tarihinde Ankara mahkemesine intikal eden borç ibrâsı ile ilgili bir belgede, sancakbeyi Süleyman Bey'in İran üzerine düzenlenen sefere çıkmadan önce yerine Ankara'da kâimmakam (vekil) yani mütesellim olarak Sadık Bey bin Sinan el-Cüнді'yi bıraktığı ve ondan peşin 100.000 akça aldığı yer almaktadır. Sancakbeyi, almış olduğu bu borcu, "*bâd-ı hevâ ve bâc-ı hamr ve Orta nâm karyenin bağ ve bahçe resmini ve bi'l-cümle a'şardan ma'dâsı*" olarak belirtilen kendine ait gelirin, 100.000 akça tutan karşılığında almış, daha sonra bu gelirle ilgili muhasebe mahkemede görülmüştür¹⁰. Sadık Bey'in "*cüнді*" lakabından dolayı, onun asker kökenli bir kimse olduğu ve bu dönemde Ankara'da sancakbeyi'nin mütesellimi olduğu anlaşılmaktadır.

Subaşı: Subaşı, beylerbeyi ve sancakbeyinin kendi hüküm sürdüğü bölgesinde güvenliğini sağlamakla görevlendirdiği kimsedir. Subaşı, sancakbeyinin özel ücretli adamı olmasına karşılık, kadı'nın emrinde çalışır, asesleri ve mahalle bekçilerini kullanarak bulunduğu bölgenin huzur ve güven-

⁸ İran seferine serdar olan Sadrazam Kuyucu Murad Paşa'nın 25 Cemâziyelülâ 1020/ 5 Ağustos 1611 tarihinde Diyarbakir kışlağında ölümü üzerine sedarlığa ve veziriazamlığa Diyarbakir Beylerbeyi Nasuh Paşa tayin edilmiştir. Bkz. İ. Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, III, İstanbul 1972, s. 255-257.

⁹ *Ankara Şer'îye Sicili 13* (*AŞS* 13), 92 / 694. (İlk sayı sayfa, ikinci sayı ise belgenin numarasıdır)

¹⁰ *AŞS* 13, 46 / 402 .

liğini sağlardı¹¹. Araştırma konusu olan bu yıllarda, Ankara'da iki subaşı tayin mektubuna rastlanmaktadır. Bunlardan ilki, Gurre-i Muharrem 1021/4 Mart 1612 tarihlidir. Ankara sancakbeyliği'ne yeni tayin edilen İbrahim Bey, göreve geldiğinde Ankara subaşısı olan Hüseyin Bey'e gönderdiği mektupta; yeniden şehir subaşılığına tayin edildiği yer almaktadır¹². Bir diğer subaşılık mektubu ise, yine sancakbeyi İbrahim Bey tarafından kendisinin ağalarından ve kapıcıbaşısı olan Kubad Ağa'ya, Gurre-i Safer 1021/3 Nisan 1612 tarihli "*nefs-i şehri-i Ankara subaşılığı*" ile ilgili yani şehrin merkezine subaşı tayini ile ilgili mektuptur¹³. Bu subaşılık tayinlerinin dışında, Ankara'nın nahiyelerinden olan Kasaba* subaşılığına da sancakbeyi İbrahim Bey tarafından Gurre-i Muharrem 1021/ 4 Mart 1612 tarihinde Celil Ağa tayin edilmiş ve ayrıca sancakbeyi tarafından buraların "*cürm-i cinâyet ve resm-i arûsâne ve bâd-ı hevâ*" vergilerini toplamak üzere de görevlendirilmiştir¹⁴. Kasaba nahiyesinin daha önceki subaşısı ise, Bekir Ağa'dır¹⁵. İbrahim Bey, sancakbeyi olduğunda Kasaba dışında diğer kazalara subaşı tayini yapmamıştır.

Şehrin Asker Yöneticileri: Yeniçeri Serdarı, Kethüda Yeri, Yasakçı ve Kale Görevlileri: Osmanlı Devleti'nde savaş ve barış zamanlarında padişahın hizmetinde

¹¹ Ergenç, Ankara ve Konya, s. 69; Yücel Özkaya, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, Ankara 1985, s. 202.

¹² *AŞS* 13, 102 / 735 .

¹³ *AŞS* 13, 98 / 721 .

* Kasaba, Ankara'nın Elmadağı ile Kalecik'e doğru uzanan bölgeyi içine alan bir nahiyedir. Bkz. Ergenç, *Ankara ve Konya*, s. 61 - 62 .

¹⁴ *AŞS* 13, 102 / 734 .

¹⁵ *AŞS* 13, 53 / 462 .

bulunan kapıkulu askerinin, en kalabalık olanı ve nüfuzlusu yeniçeri ocağıdır¹⁶. Yeniçerilerin, İstanbul dışına, yani taşradaki şehir ve kalelere, garnizonlar halinde yerleştirilmeleri, 16. yüzyılın ikinci yarısına rastlar. Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu Şeyhzâde Bayezid, taht mücadelesine giriştiğinde Anadolu'daki tımarlı sipahiler, onun tarafını tutmuşlardı. Bu durum taşradaki güç dengelerini sarsmıştı. Anadolu'daki bozulan asayişi sağlamak ve şeyhzâdelerin bundan sonraki ayaklanmalarını önlemek için bazı önlemlerin alınması, Şeyhzâde Bayezid olayından sonra gündeme geldi. Bunun üzerine Kanuni Sultan Süleyman, halkı *bozguncu* olarak tanımlanan kesimden korumak için yeniçerileri *yasakçı* veya *korucu* adıyla Anadolu'nun bir çok yerine, postalar şeklinde yerleştirmeyi gerekli gördü. Böylece daha önce de var olan, ancak yaygın bir uygulama olmayan yeniçerilerin nöbetçilik adı da verilen koruculuk görevi, memleketin her tarafına yayılmış oldu¹⁷. Bunun sonucunda 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yeniçerilerin İstanbul dışındaki (taşra) görevleri şehir ve kale hizmetleri olmak üzere iki kısma ayrıldı. Şehirdekiler, *yasakçılık* ederek oranın güvenliğini sağlarken; kale muhafızı olanlar da nöbetleşe ve üç sene müddetle kalelerde muhafızlık etmeye başladılar¹⁸. Taşrada görevlendirilen yeniçerilerin, kaza gibi daha küçük idarî birimlerde,

başlarında *yeniçeri serdarının* bulunması kanundu¹⁹.

Altı bölük halkı da denilen kapıkulu sipahileri, 17. yüzyıldan itibaren taşrada oturmaya başlamışlardı. Bu sipahilerin buldukları mahallerde *sipah kethüda yeri* denilen birer zâbitleri vardı. Kethüda yeri de denilen bu görevli, altı bölük ağasının mühürlü mektubu ve bunu te'yid eden bir ferman ile tayin edilirdi. Taşradaki kapıkulu sipahilerinin savaşa sevk edilmelerinden, asayişinden, herhangi bir suç işlenmesi durumunda davalarının görülmesinden, kethüda yeri sorumluydu²⁰. Kethüda yeri ayrıca reâyânın korunması ve asayişin sağlanması için, kadı'nın denetimi altında görev yapan bir *örf mensubudur*²¹.

Kulluk²² hizmeti yeniçerilere aitti. Bunlar şehir içerisinde kolluk hizmeti görürlerdi. Gece gündüz devre çıkan kullukçular, şehir içerisindeki emniyet ve huzuru sağlar, suçluları ve şüpheli gördükleri kimseleri yeniçeri ağasına ya da ihtisab ağasına teslim ederlerdi²³. Kulluklar, İstanbul ve taşra kullukları olmak üzere ikiye ayrılırdı. Kulluk tevcihi, yeniçeri ocağının tecrübe görmüş

¹⁹ Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*, I, s. 327.

²⁰ Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*, II, s.170, 180; Özkaya, *Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, s. 36-37.

²¹ Ergenç, *Ankara ve Konya*, s. 76.

²² Kulluk, eskiden karakol yerinde kullanılan bir tâbirdir. Kul; köle, bende manasına geldiği gibi, ıstılah olarak yeniçeri manasına da gelirdi. Kul yeri demek olan kulluk; bulunduğu mevkinin, semtin, taşrada ise şehir ve kasabanın inzibatiyle alakadar olup, o şehir ve kasaba halkının emniyeti için konak, karakol, zabıta dairesi demektir. Kulluğun koldan geldiği zannıyla kolluk denilmesi ise yanlıştır. Bkz. M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, İstanbul 1993, s. 319.

²³ Hikmet Tongur, *Kolluk, Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, Ankara 1946, s. 60.

¹⁶ Kapıkulu ocakları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatında Kapıkulu Ocakları*, I, II, Ankara 1984.

¹⁷ Yeniçerilerin taşraya gönderilmeleri için bkz. Şerafettin Turan, *Kanuni'nin Oğlu Şehzâde Bayezid Vak'ası*, Ankara 1961 s. 175-177.

¹⁸ Yeniçerilerin merkez ve taşradaki muhafaza hizmetleri için bkz. İ.H. Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*, I, s. 324-331; Mücteba İlgürel, "Yeniçeriler", *İA*, XIII, s. 385-395.

ihtiyarlarına verilmesi âdettendi. Taşrada bulunan kullukların muhafızlarına da *yasakçı* denilirdi²⁴. Yeniçerilere, ocak ve askerlik hizmetleri dışında verilen yasakçılık görevi adından da anlaşılacağı gibi, şehirlere gelen yolların ağzlarını ve asayiş bakımından çok önemli sayılan bazı noktaları göz altında tutmak ve devletin buralar hakkında koyduğu yasakları uygulamaktı. Alım-satım ve taşınmaları kısıtlı olan maddeler üzerinde düzene aykırı iş yapanların kontrolleri de yasakçılara aitti.²⁵ Kullukların bulunduğu her mintikanın ve semtin halkı, kendilerini muhafaza eden kullukçuya muayyen bir para verirdi. Taşra kulluklarının halkı da *yasakçı* denilen kullukçulara para vererek kendilerini muhafaza ettirirlerdi²⁶.

Ankara'daki yeniçerilerin işleri ile yeniçeri serdarı, altı bölük halkının işleri ile de kethüda yeri sorumluydu. Evâhir-i Zilkade 1020 / 24 Ocak - 3 Şubat 1612 tarihinde Ankara, Ayaş ve Beypazarı kadılıklarına yeniçeri ağası İbrahim Ağa tarafından gönderilen mektupta, yeniçeri yoldaşlar üzerine serdar olan 38. bölükten Korucu İbrahim'in yeniden serdar tayin edildiği belirtilmiş ve yapması gereken görevler sıralanmıştır. Burada, sefere gelmeyen yeniçerilerin tespiti ve dirliklerinin kesilmesi, levend tâifesinin zulüm ve şerlerinden fukaranın korunması, emrinde bulunan yeniçerilerden vârisiz ölenlerin mallarının müzâyede ile satılarak elde edilen paranın *müfredat defterleri* ile İstanbul'a gönderilmesi istenmiştir²⁷. Şehirlerde bulunan kapıkulu askerlerine verilen görevlerden birisi de şehrin

asayişinin sağlanmasında subaşıya yardımcı olmaları ve reâyânın korunmasını ve kollanmasını sağlamaktı²⁸. Ankara'da yeniçeri serdarlığı ve yasakçılık görevleri aynı kişinin üzerinde bulunmaktadır. Yeniçeri kethüdası Ömer tarafından 1612 yılının Ocak ayının sonlarında gönderilen tayin mektubunda, nefsi-i Ankara (Ankara'nın merkezi) ile İstanos, Erkeksu, Miranos, Kalecik, Tuzla ve Keşanos adındaki köylerin yasakçılarının görevlerinden alındığı ve yerine yeniçeri serdarı da olan Korucu İbrahim'in tayin edildiği belirtilmektedir²⁹.

Altı bölük halkının düzenini sağlamakla görevli olan kethüda yeri, reâyânın korunması ve asayişin sağlanması için kadı'nın denetimi altında şehirde görev yapmaktadır. Ankara'da bu göreve, Evâsıt-ı Receb 1020 / 18-28 Eylül 1611'de ebnâ-i sipâhiyandan 223. bölükte günde 26 akça ulûfesi olan Mehmed Ferruh ocağın emektarı olması hasebiyle tayin edilmiş ve fukaraya zulüm ve eziyet eden sipahilerin engellenmesi de ayrıca kendisinden istenmiştir³⁰.

Şehrin güvenliğinin sağlanmasının yanında; askerî, idarî, adlî bir çok görevin yerine getirildiği mekânlardan olan kale, Ankara için önemli merkezlerden birisidir. Ankara Kale'sinin bu yıllardaki dizdârı yani kale sorumlusu ve kalede bulunan erlerin (merdân-ı kal'a) başbuğu Abdurrahman Ağa³¹ ve onun yardımcısı olan kale kethüdası da Musa Bey'dir³². Kalede bu görevlilerin dışında, dergâh-ı âlî çavuşları ve yeniçeriler de bulunmaktadır.

²⁴ Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*, I, s. 196-197.

²⁵ Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İktisadî ve İctimai Tarihi*, II, İstanbul 1995, s. 77.

²⁶ Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*, I, s.197; Tongur, *Kolluk, Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, s.56.

²⁷ AŞS 13, 105 / 740.

²⁸ Ergenç, *Ankara ve Konya*, s.72-76.

²⁹ AŞS 13, 105 / 741 .

³⁰ AŞS 13, 82 / 670.

³¹ AŞS 13, 6 / 41 .

³² AŞS 13, 13 / 88 .

Şehrin İhtisab İşleri: Osmanlı Devleti'nde kadı'ların görevleri arasında çarşı pazarı denetlemek, satılan malları kontrol etmek, fiyatları denetleyip narh koymak gibi bugünkü belediyelerin yaptığı bazı işler de bulunmaktaydı. Onların bu tür işlerdeki en büyük yardımcıları ihtisab ağası ve muhtesib denilen görevlilerdi³³. İhtisab görevi, Osmanlılar'da kamu düzenini sağlamayı görev edinmiş bir müessese olarak görünürken, diğer bir yönüyle de devletin gelir kaynakları arasında yer almıştır³⁴. Bu gelir mukataa olarak işletilmiştir. Ankara şehrinde bu yıllarda ihtisab işlerini yürüten muhtesiblik ve muhızrlık görevlerine Kapıcı Mahmud oğlu Mehmed'in tayin edildiği hakkında Evâsıt-ı Ramazan 1020/ 17-26 Kasım 1611 tarihinde verilmiş olan bir berat yer almaktadır³⁵. Bu beratla, "kaza-i Ankara ihtisab ve ihzârından 5000 akçalık üzere mutasarrıf" olduğu ibaresi yer almaktadır. Buradan Ankara'nın ihtisab ve ihzâriye gelirinin yılda 5000 akça olduğu anlaşılmaktadır. Muhtesibin gelir kaynakları olarak da *resm-i ihtisab* dışında, davalının mal makbuzundan da % 2 akça alması istenmiştir. Ankara'nın ihtisab mukataası, bu yıllarda emanet yolu ile işletilmiştir.

b) Ülemâ (Ehl-i İlm)

Buraya kadar şehirde görev yapan ilmiye sınıfının dışında yer alan yönetici kesim hakkında bilgi verilmiştir. Şehir yönetiminde etkisi olan diğer bir grubu da ilmiye sınıfından gelen; kadı, müftü, müderris, mahkeme görevlileri ve tarikat mensupları gibi kimseler oluşturmaktadır.

³³ Ziya Kazıcı, *Osmanlılarda İhtisab Müessesesi*, İstanbul 1987, s. 41-44.

³⁴ Ergenç, *Ankara ve Konya*, s. 103.

³⁵ AŞS 13, 92 / 695.

Kadı: Osmanlı Devleti'nde kadı; şer'î ve hukukî hükümleri tatbik eden, ayrıca devletin emirlerini yerine getiren bir fonksiyona sahipti. Görev sahası itibarıyla; hukukî, idarî ve beledi konularda yetkisi bulunmaktaydı³⁶. Özer Ergenç, 16. yüzyılın sonlarında Ankara'ya gündeliği 300 akça olan kadı'ların gönderildiğini ifade etmektedir³⁷. Ancak, Evâsıt-ı Ramazan 1020 / 17-26 Kasım 1611 tarihinde Ankara kadı'lığına günde 150 akça ile, o tarihte Ankara kadısı olan Mevlânâ Seyyid Mehmed, eski serdar ve Sadrazam Murad Paşa tarafından, yeniden bir yıllığına tayin edilmiştir. Tayin gerekçesinde, Ankara kadısı'nın bölgesinden istenen nüzül ve benzeri vergileri zamanında teslim etmiş olması ve halkın da kendisinden hoşnut olduğu gerekçe gösterilmiş ve Diyarbakir'den gönderilen bir emirle bu tayin gerçekleşmiştir³⁸. Böylece, Ankara kadı'sı görevini gereği gibi yerine getirdiğinden dolayı ödüllendirilmiştir. Bu tayinden yaklaşık iki ay sonra, İstanbul'dan gönderilen bir başka emirde, Belgrad eski kadısı Mevlânâ Ahmed b. Mahmud'a Ankara kazasının *mevleviyet* üzere sadaka kılındığı bildirilmektedir³⁹. Bu yıllarda Ankara'ya bağlı kazalarda ise, şu kadılar görev yapmaktadır: Yörükân-ı Ankara kadısı Mustafa Efendi b. el-Hac Ahmed, Ayaş kadısı Mehmed Efendi b. Tahir, Bacı kadısı Abdünnebi Efendi b. el-Hac Ali, Şorba kadısı es-Seyyid Mehmed Efendi b. el-Hac Abdi, Çubuk kadısı Mustafa Efendi b. el-Hac Hüseyin, Yabanâbâd kadısı Yahya Efendi

³⁶ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*, Ankara 1984, s. 82 vd. Osmanlı Devleti'nde kadı'nın görevleri ve yükümlükleri için ayrıca bkz. İlber Ortaylı, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı*, Ankara 1994.

³⁷ Ergenç, *Ankara ve Konya*, s. 82.

³⁸ AŞS 13, 39 / 335 .

³⁹ AŞS 13, 52 / 446 .

b. Mehmed ve Beypazarı kadısı Mehmed Efendi. Murtazaâbâd kazası ise, İstanbul'dan gönderilen bir emr-i şerif ile, "*kaza-i Murtazaâbâd ve medrese-i ibtidâ-i mevleviyyetdir*" denilerek evâsıt-ı Zilkade 1020/1732 yılının Ocak ayının sonlarında Ankara kadısı'nın tasarrufuna bırakılmıştır. Ankara kadı'sının buraya nâib göndermesi istenmiştir.

Müdürrisler ve Diğer İlim Erbâbı :

Ankara'nın bu yıllardaki müftüsü, Yahya Efendi'dir. Ankara'da ilim hayatının canlı olduğu yerlerin başında hiç şüphesiz medreseler gelmektedir. Bu medreselerde ders veren müdürrisler de şehir hayatında önemli yere sahip, toplum içerisinde etkinliği olan kimselerdir. İncelenen sicilde Ankara'daki medreselere bu yıllarda da müdürris tayinlerinin yapıldığı yer almaktadır. Anadolu kazaskeri Hüseyin Efendi tarafından verilen 19 Şaban 1020/27 Ekim 1611 tarihli müdürris tayini ile ilgili beratta, Mevlânâ Mustafa Efendi'nin günde 50 akça ile Ankara'daki Medrese-i Cedîde'ye müdürris tayin edildiği belirtilmektedir⁴⁰. Aynı şekilde Yeşiloğlu Medresesi'ne de Mevlânâ Rıdvan Efendi, 25 Zilkade 1020/29 Ocak 1612 tarihinde günde 30 akça ile müdürris tayin edilmiştir⁴¹. Tabii ki Ankara'da bu müdürrislerden başka müdürrisler de bulunmaktaydı. Bunların isimlerine daha çok mahkeme kayıtlarında yer alan şuhûdü'l-hal'lerde rastlanmaktadır. Mustafa Efendi, Alaeddin Efendi, Muslihiddin Efendi bunların sadece birkaçıdır.

Hacı Bayram Veli ve Bayrâmiye tarikatı Osmanlılar döneminde Ankara'nın dinî ve tasavvufî hayatına canlılık kazandırmıştır. 19 Şevval 1020 / 25 Aralık 1611 tarihinde mahkemeye intikal eden bir tereke kaydında,

⁴⁰ AŞS 13, 87 / 683 .

⁴¹ AŞS 13, 105 / 742 .

Bayrâmiye tarikatı şeyhlerinden ve Hacı Bayram Veli'nin soyundan gelen Şeyh Abdülhay Baba b. Halil Baba b. el-Hac Bayram'ın tek vârisi olan oğlu Mustafa'ya kalan mirası yer almaktadır. Bu tereke kaydında, Hacı Bayram Veli'nin torunu olduğu belirtilen Şeyh Abdülhay Baba'nın toplam 446.269 akça tutarında kitap, eşya, menkul ve gayrimenkulünün olduğu görülmektedir. Kitapları arasında hediyesi 300 akça olan bir Kuran-ı Kerim, 150 akça değerinde Şekâyik, 100 akça değerinde bir cilt Buhari, 100 akça değerinde Lügat-i Ef'al, 400 akça değerinde Dürer-i Güre ve 80 akça değerinde Yusuf ü Züleyha dikkat çekenlerden bazılarıdır. Terekede ayrıca 12.000 akça değerinde dört camuz öküzü, 6400 akça değerinde sekiz kara sığır ineği, 12.000 akça değerinde üç araba, 50.000 akça değerinde bir ev, cariyeye ve kul olmak üzere iki hizmetçi ile bağ, tarla ve 45.000 akçaya yakın nakit parası yer almaktadır⁴². Bu tereke kaydında yer alan bilgilerden yola çıkarak Şeyh Abdülhay'ın geçimini ziraat ile temin eden bir kimse olduğu söylenebilir.

2) Şehirin Sosyal ve Ekonomik Durumu

Aile Hayatı: İncelenen 1611-1612 yıllarına ait sicilde yer alan boşanma, nikah, karı-koca arası anlaşmazlıklar, nafaka ve kisve takdiri, vasî ve vekil tayini, miras ve muhalefat ya da tereke kayıtları dediğimiz belgeler aile hayatını doğrudan ilgilendirmektedir. Bu sicilde, boşanma ve karı-koca arasında meydana gelen anlaşmazlıklarıyla ilgili 25 belge bulunmaktadır. Bunlardan 18'i boşanma davaları ile ilgilidir. Bu belgeler arasında dikkati çeken hususlardan birisi celâli isyanları esnasında "*celâ-yı vatan*" eden yani yerini yurdunu terk ederek başka yerlere göç etme sonucunda, ailelerin

⁴² AŞS 13, 108 / 747.

parçalanmış olduğu görülmektedir. Nitekim, Ankara'dan Ahmed b. Habib, vilâyetin kaht u galâ (yokluk ve kıtlık) içerisinde olduğu zamanda başka diyara gittiğinde, karısı Emine binti Bâli'nin Şaban b. Hasan ile evlenmiş olmasını mahkemeye şikayet etmiştir. Bunun üzerine, Şaban, mahkemeye şahitler getirerek Ahmed'in karısını daha önce boşadığını ve ondan sonra kendisinin evlendiğini şahitlere söyletmesi üzerine, Ahmed kadı tarafından davasından vazgeçirilmiştir.⁴³ Yine benzer bir dava da, Mirza b. İsa'nın iki yıldan fazla bir zaman başka diyarlarda bulunup daha sonra Ankara'ya geri geldiğinde, karısı Fâtıma bintiyle Mehmed'in başka birisiyle evlendiğini görünce, mahkemeye gelerek karısını boşadığını bildirmiştir⁴⁴. Bir başka belgede yer alan Yunus b. Mehmed ise yine celâli isyanları nedeniyle terk ettiği Ankara'ya geri geldiğinde kayıp olan on yıllık karısı Huriye binti Abdullah'ı bulduğunu mahkemede şahitleriyle ispatlamıştır. O dağılan aileyi biraraya getirme konusunda diğerlerine göre şanslı çıkmıştır⁴⁵. Bu tür örnekler, eski karısı olduğunu ispatlamaya çalışan insanlar ile ilgili davalara genel olarak bakıldığında, Ankara şehrindeki ailelerin celâli fetretî esnasında “*perâkende ve perişan*” oldukları anlaşılmaktadır.

Ankara'da bu yıllarda meydana gelen boşanmalardan ikisinin sebebi zina; birinin sebebi kayın validesinin kendi evine sık sık gelmesi nedeniyle verilen talâk (boşanma); ikisinin sebebi kocasının şehir dışında yaşaması; birinin sebebi de sipahi olan kocanın seferden geç dönmesi olarak mahkeme kayıtlarında yer almıştır. Bunların dışında sebep belirtilmeden karşılıklı anlaşma ile yani “*muhale'a*” ile de gerçekleşen boşanmalar

⁴³ AŞS 13, 20 / 151.

⁴⁴ AŞS 13, 23 / 171.

⁴⁵ AŞS 13, 57 / 490.

bulunmaktadır. Mahkemeye intikal eden karı koca anlaşmazlıklarından birisinin sebebi de kocanın izni olmadan karısının, annesinin evine gitmesi ile ilgili davadır. Bu davada kadı; “bundan sonra sen izinsiz annenin evine gitmeyeceksin, annen senin evine gelecek” şeklinde vermiş olduğu hükümle bu davayı boşanmaya varmadan sonuçlandırmıştır⁴⁶.

Aile hayatını ve toplumun sosyal yönünü ilgilendiren bir başka nokta da, ölüm ve boşanmalardan sonra kadı'lar tarafından takdir edilen nafaka ve kisve yani erkeklerin erginleşinceye, kızların da evleninceye kadar her türlü yiyecek, içecek, giyim - kuşam ve benzeri zaruri ihtiyaçlarının karşılanması için belirlenen ücretlerle, geride kalan çocukların velâyeti yani bakım ve sorumluluklarını üzerine alma diğer adı ile vasi tayinidir. Nafaka ve kisve tayini ile ilgili belgelerden, bir kişinin bir günlük ortalama ihtiyacının ne kadar olduğunu tespit edilmesi mümkündür. Ankara'da, incelenen 1611-1612 yıllarına ait sicilde, 11 nafaka ve kisve tayini, 6 vasi tayini ile ilgili belge bulunmaktadır. Takdir edilen nafaka ve kisveler genellikle babaları ölen çocuklara miras kalan maldan verilmek üzere ortalama günlük 3 akça olarak belirlenmiştir. Ayrıca memleketini terk ederek giden kimselerin geride kalanlarına da malından nafaka ve kisve ücreti verilmiştir. Nafaka ve kisve için belirlenen ortalama 3 akça bir kişinin bir günlük ihtiyacının karşılığı olarak kabul edilmiştir. Vasi ve vekil tayinleri, ölüm sonrası geride kalan çocukların bakım ve ihtiyaçlarını gidermek üzere herhangi bir yakınının kadı'ya müracaatı sonucunda gerçekleşmektedir. Ayrıca miras ile ilgili işler için de vasi tayin edilmiştir.⁴⁷ İncelenen şer'îye sicilinde miras ve terekelerle ilgili belge sayısı da 23 adettir. Bunlardan

⁴⁶ AŞS 13, 52 / 502.

⁴⁷ AŞS 13, 17 / 130.

sadece 4'ü tereke kaydı⁴⁸ diğerleri de çeşitli miras davalarıdır. Tereke kayıtları hiç şüphesiz, toplumun sosyal ve ekonomik yapısını yansıtan en önemli belge türleridir.⁴⁹ Ankara'da bu yıllara ait terekelerden en önemlisi yukarıda da belirtilen Bayrâmiye tarikatının post-nişini Şeyh Abdülhay Baba'ya ait olan toplam 446.269 akçalık tereke kaydıdır. Abdülhay Baba ölümünden bir gün önce yapmış olduğu vasiyetinde 200 sikke-i haseneyi yani parayı hac farızası için, 100 sikke canı için ve 10.000 akça da geri kalan zekatı için vasiyet etmiş ve Ankara kadısı Seyyid Mehmed Efendi'yi de kendisine vasi tayin etmiştir⁵⁰.

Köle ve Cârîyeler: Ankara'da bu yıllarda cariyeler ve köleler hem ticari hayatın hem de sosyal hayatın içerisinde yer almışlardır⁵¹. İncelenen yıllarda şer'îye sicilinde beş cariyeler ve köle âzadına rastlamaktayız⁵². Bunlar, Eflak asıllı Mülayim binti Abdullah, Rus asıllı Gülizar binti Abdullah, Macar asıllı Âbide binti Abdullah, Rus asıllı Handan ve Gürcü asıllı

Osman'dır. Bu kimselerin âzad edildikleri, mahkeme kayıtlarında yer almaktadır. Rus asıllı Handan'ın, efendisi el-Hac Ahmed bin Murad'a kitâbet ücreti olan 20.000 akçayı ödeyerek hür olduğunu; Derviş Ahmed b. Abdi'nin kâtip Mehmed Çelebi b. İbrahim'deki cariyeler ücreti olan 12.000 akça olan alacağı; Hidayetullah b. Mehmed'in 400 günlüğüne Ali b. Hüseyin'i hizmet için 1500 akçaya kiraladığı hakkındaki belgeler, cariyeler ve hizmetçilerin ücretleri hakkında da bize bilgi vermektedir.

Etnik ve Dinî Bakımlardan Nüfus:

Ankara'da etnik olarak Türk, Rum ve Ermeni; dinî cemaat olarak da Müslüman, Hıristiyan ve Yahudi milletine mensup insanlar iç içe yaşamaktaydı. 16. yüzyılda Ankara'da kale içinde; 5 Müslüman, bir Hıristiyan; aşağı şehirde 69 Müslüman, 3 Hıristiyan, bir Yahudi ve 8 de karışık olmak üzere 87 mahalle bulunmaktaydı. Şehir içinde nüfus tahmini olarak 15.000 civarında idi; bunun 1500'ünün Hıristiyan, 200'den azının Yahudi ve geri kalan çoğunluğun da Müslüman olduğu tahmin edilmektedir⁵³. Özer Ergenç, avarız hâne kayıtlarına göre 17. yüzyılın başlarında Ankara'nın mahalle sayısının 85 olduğunu belirtmektedir. Bu sayıya kalenin içindeki ve dışındaki mahalleler dahil değildir. Bunlarla beraber mahalle sayısı 90'ın üzerine çıkmaktadır. Yine, Özer Ergenç'e göre, 1600-1607 yılları arasında nüfus, askerlerle birlikte 25.000 civarındadır⁵⁴.

1611-1612 yıllarında Ankara'da gayri müslim teb'a ticarî, sosyal ve dinî yaşantı bakımlarından müslüman teb'a kadar hareketli ve faal durumda gözükmektedir. Ankara'nın

⁴⁸ AŞS 13, 17 / 125 , 81/ 667, 96/ 717, 112/ 758.

⁴⁹ Halil İnalçık, 15. Asır Türkiye İktisadi ve İçtimai Tarihi Kaynakları, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, XV(1953-1954), s. 51-67.

⁵⁰ AŞS 13, 32 / 260.

⁵¹ Osmanlı toplumunda köleliğin sosyal ve ekonomik hayat içerisindeki durumu için şu çalışmalara bakılabilir: Halil Sahillioğlu, "Onbeşinci Yüzyılın Sonu İle Onaltıncı Yüzyılın Başında Bursa'da Kölelerin Sosyal ve Ekonomik Hayattaki Yeri", *ODTÜ Gelişme Dergisi, Türkiye İktisat Tarihi Üzerine Araştırmalar: II* (1979-1980), s.67-138. İzzet Sak, *Şer'îye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler (17. ve 18. Yüzyıllar)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 1992; aynı yazar, "Konya'da Köleler (16. yüzyıl sonu -17. Yüzyıl)", *Osmanlı Araştırmaları, IX* (1989), s. 159-195.

⁵² AŞS 13, 70/603, 41/358, 47/404, 53/460, 59/505.

⁵³ Nejat Göyünç, "Onaltıncı Yüzyılda Ankara", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, I / 1 (1967), s. 71-75.

⁵⁴ Ergenç, *Ankara ve Konya*, s. 22, 29-31, 53-54.

en önemli gelir kaynaklarından olan *Damga ve Cendere ve tevâbi' Mukataası*'na Bazarla ve İsak adındaki yahudiler mültezim olmuşlardır⁵⁵. Müslüman ahâli ile gayri müslim ahâlinin birbirleriyle ortak iş yapmaları, alışverişte bulunmaları, borç alıp vermeleri sıkça karşılaşılan belge türlerindedir. Sevindik b. Ali'nin ortak kasaplık yaptığı Ali b. Süleyman, Agop veled-i Arap ve Bahşi veled-i Aydın'dan elde edilen kârdan kalan 1700 akçayı talep etmesi⁵⁶; Karakoç veled-i Boran'ın Tanrıverdi b. Ali'ye olan 13.300 akçalık koyun borcu⁵⁷; Bekir b. Mustafa'nın Samagon veled-i Yasef'e satmış olduğu dükkan⁵⁸ ve benzeri pek çok örnek bu ilişkileri ortaya koymaktadır.

Gayri müslim ahâlinin dinî yaşantılarını sürdürmeleri bakımından müslümanlar kadar rahat oldukları görülmektedir. Gayri müslimler de müslümanlar gibi vakıflar kurup dinî müesseselerini ayakta tutmaya çalıştıkları gibi, vakıf akçaları ya da para vakıflarıyla sosyal yardımlaşmayı sağlamaya çalışmışlardır. Ankara Kalesi'nde bulunan Yanartaş Kilisesi'ne ait olan ve keşişlerin oturması ve cemaatin yemek yemesi için vakfedilmiş olan eve, Abraham veled-i Amuş adındaki bir zimminin sahiplenmesi üzerine, kilisenin mütevellisi Kırkor veled-i Şirin, Ankara kadısına başvurarak evin vakıf olduğuna dair bir hüccet almıştır⁵⁹. Ayrıca bu yılda Ankara'daki Kirmir Kilisesi tamir edilmiştir⁶⁰. Rumlar'a ait Nikola Kilisesi'nin akçasına cemaatin isteği üzerine Yasef veled-i Sinan'ın mütevellisi, Bâli veled-i Tera'nın da nâzır tayin edilmesi yine bu yılda

⁵⁵ AŞS 13, 78 / 652.

⁵⁶ AŞS 13, 35 / 295.

⁵⁷ AŞS 13, 46 / 399.

⁵⁸ AŞS 13, 17 / 128.

⁵⁹ AŞS 13, 24 / 184.

⁶⁰ AŞS 13, 29 / 231.

gerçekleşmiştir.⁶¹

Osmanlı Devleti'nde gayri müslim teb'anın erginlik çağına giren her erkeğinden, devletin kendilerine sağladığı haklara karşılık cizye adı altında bir vergi alınmaktaydı. Ankara'da bu yıllarda Dergâh-ı muallâ çavuşlarından Ferhad Çavuş Ankara kazasındaki "yave" yani gelip geçen Ermeni ve Rumlar'ın cizyelerini toplamak üzere görevlendirilmiş; Ermeniler'den 174 akça, Rumlar'dan da 200 akça alması emr-i şerif ile istenmiştir⁶². Sicilde yer alan bir cizye belgesinde "*vilâyet-i Anadolu perâkende keferesinin defteri*" içerisinde yer alan Ankara ve mahallelerinde 107 hâne, Hisar içinde 30 hâne; yine Ankara'da 50 hâne Yahudi cemaati ve Uruş köyünde 10 hâne, Çankırı sancağına bağlı Kalecik'de ise 27 hâne cizye tahvili kayıtlı olduğu bildirilmekte ve her hânedan 240'ar akça toplanması istenmektedir⁶³.

Vakıflar: Sosyal ve dinî yönü olan ve karşılıklı yardımlaşma esasına dayanan vakıf müesseseleri, Ankara'da toplum hayatında önemli bir yere sahiptir. İncelenen Ankara'nın 13 numaralı şer'iyeye sicilinde vakıflarla ilgili kayıtlar, genellikle mütevellisi ve câbi (vakıfların gelirini toplayan görevli) tayinleri, vakıf gayrimenkullerin kiraya verilmesi, vakıf akça borçları, vakfiye tescilleri, vakıflar tarafından finanse edilen hayır müesseselerinden zâviye, han, hamam tamirleri ve vakıf muhassebe kayıtları yer almaktadır. Mahkemeye intikal eden bir yıllık olaylar içerisinde vakıflarla ilgili kayıtların sayısı 70'tir. Vakıflarla ilgili belgelerin, sicildeki diğer belgeler içerisindeki oranı %9,3'tür. Bunun azınsanamayacak bir oran olduğu görülmektedir.

⁶¹ AŞS, 13, 23 / 170.

⁶² AŞS 13, 88 / 685.

⁶³ AŞS 13, 103 / 736.

İncelenen sicilde, Kıbrıs eski beylerbeyi ve vakfiyesinin kadı tarafından tescil edildiği zaman ise, Anadolu Defterdarı olan Mustafa Paşa'nın, Evâil-i Cemaziyelevvel 1020/ 12-21 Temmuz 1611 tarihinde sicile kaydedilen vakfiyesi yer almaktadır. Bu vakfiyede, Mustafa Paşa'nın Cenâbi Ahmed Paşa (Yeni Câmii) Câmii'nde görevli olanlara verilmek üzere 40.000 akçayı nakid olarak vakfelediği kaydedilirken, müteveli olarak da Mevlânâ Mustafa Efendi b. Hüseyin görevlendirilmiştir. Müteveli tarafından bu vakıf para on'u on bir buçuk üzere yani %15 ile işletilerek elde edilen ribh (gelir-kâr) câmideki görevlilere verilecektir. Cenâbi Ahmed Paşa Câmii'nde, bu yıllarda bir imam, 2 müezzin, bir kayyım, 6 cüz-han ve bir muarîf görev yapmaktadır. Bu görevlilere altı aylık verilen ücret ise 2520 akçadır⁶⁴. Ankara'da bu yıllarda en fazla yaygın olan vakıf uygulamalarının başında para vakıfları ve bunlarla ilgili işlemler gelmektedir. Bir kredi kaynağı olarak da uygulama alanı bulmuş olan para vakıfları; İslam hukukcusu İmam Züfer'in içtihadı doğrultusunda Osmanlı toplumunda yaygınlık kazanmış; dinî, hayrî, idarî, beledî, eğitim, köle ve cariyeliğin kaldırılması vb. konularda, toplum hayatına katkıda bulunmuştur⁶⁵. Ankara'da bu yıllarda kurulmuş olan bir başka para vakfi da dergâh-ı âlî çavuşlarından Hızır

Çavuş b. Ahmed'in on'u on bir (%10) üzere işletilmesini şart koyduğu 2000 akçalık para vakfidir. Bu vakfın tahsis edildiği alan ise, Haseki Câmii'nin müezzinidir. Vakfı kuran kimse (vâkıf) müezzininden her gün öğle namazından sonra Mülk süresini okumasını ve sevabını da kendisine göndermesini istemiştir⁶⁶. Hemen hemen her mahallede kurulmuş olan mescid vakıfları ve avârız vakıfları da ayrıca zikredilmeye değer vakıflardır. Bu vakıflar aracılığı ile mahalleli kendi sorunlarını yerinde çözmeye çalışmış, bir nevi sosyal yardımlaşma örneği sergilenmiştir. Vakıflardan istifade edenlerin hemen hemen her kesimden olduğu görülmektedir. Nitekim, Ankara kadısı olan Seyyid Mehmed Efendi de Hasan Paşa vakfından 50.000 akça borç almış ve daha sonra bu borcunu eşkiya tarafından yakılarak tahrip edilmiş olan Hasan Paşa Hanı'nın tamiri esnasında vermiştir⁶⁷. Ankara'da bulunan vakıflara ait gayrimenkullerden bu yıllarda müteveli ya da câbileri tarafından kiraya verilenlerden bazıları da şunlardır: Rum Mehmed Paşa vakfına ait Kurşunlu Han bir yıllığına 9000 akçaya Muslu b. Hızır'a; İsa Bey vakfına ait Kapan Hanı ve dükkanlar bir yıllığına Mahmud b. Yusuf'a 6000 akçaya⁶⁸; Ziyâde Hatun vakfına ait Değerli adındaki bahçe yılda 1400 akçaya "icâre-i tavile" üzere, otuz yıllığına Ahmed b. Aslan'a⁶⁹; Öğle Hamamı (=Eyne Bey Subaşı Hamamı) günlük önce 20 akçaya, daha sonra iki ay boş kalması ve kimsenin rağbet etmemesi üzerine de günde 15 akçaya Bekir b. Yusuf'a; Hasan Paşa Hamamı da eski kiracısı Celal Beşe b. Ferhad'a yıllığı 8000 akçaya kiraya

⁶⁴ AŞS 13, 83-84 / 671, 84 / 672.

⁶⁵ Para vakıfları ve işletilme usülleri üzerine, 16. yüzyılda başlayıp günümüzde de devam eden harareti tartışmalar yapılmaktadır. Bu tartışmalar için bkz. Murat Çizakça, *Risk Sermayesi Özel Finans Kurumları ve Para Vakıfları*, İstanbul 1993; İsmail Kurt, *Para Vakıfları -Nazariyat ve Tatbikat*, İstanbul 1996. Para vakıflarının Ankara'daki bir uygulama örneği için bkz. Rıfat Özdemir, "Ankara Hatuni Mahallesi Nakit Avarız Vakfının Kredi Kaynağı Açısından Önemi (1785-1802)", *V. Milletlerarası Türkiye Sosyal ve İktisat Tarihi Kongresi Tebliğler*, Ankara 1990, s. 733-754.

⁶⁶ AŞS 13, 50 / 433 .

⁶⁷ AŞS 13, 47 / 403.

⁶⁸ AŞS 13, 22 / 165 , 23 / 175.

⁶⁹ AŞS 13, 8 / 58.

verilmiştir⁷⁰. Vakıflar sadece müslümanlar arasında yaygın olan müesseseler değil, yukarıda gayri müslimlerden bahsederken de belirtildiği gibi diğer cemaatler arasında da uygulama alanı bulmuştur. Vakıflar, faaliyet alanları ve üstlenmiş olduğu hizmetler bakımından, Ankara'nın sosyal ve ekonomik hayatı üzerinde canlılık kazandırmıştır.

Ticarî ve Ekonomik Hayat: Osmanlı döneminde devletin gelir kaynakları arasında; haslar, timar ve zeametler, mukataalar, şer'î ve örfî vergiler sayılabilir. Ankara'daki en önemli gelir kaynakları arasında hiç şüphesiz Büyük ve Küçük Haymalar bir tahıl ambarı olmaları bakımından önemli bir yere sahipti. Büyük ve Küçük Haymalar'ın bütün gelirleri sadrazama has olarak verilmiştir⁷¹. 1611-1612 yıllarında Haymana hasları Sadrazam Kuyucu Murad Paşa'ya has olarak kaydedilmiş ve voyvoda olarak da Ali Ağa b. Abdullah görev yapmıştır. Sadrazam Kuyucu Murad Paşa, 1611 yılında çıktığı İran seferinden dönerken Diyarbakir kışlağında ölmesi üzerine, Haymana haslarına ait oşür ve rüsum devlete kalmış, bunu toplamak üzere de Ferhad Çavuş görevlendirilmiştir. Ferhad Çavuş, 1019-1020/ 1610-1611 yıllarına ait iki yıllık oşür ve rüsumun karşılığı olan 20.312 akçayı devlet adına teslim almıştır⁷². Haymana hasları ile ilgili bir başka belgede ise, bu haslardan toplanan mahsülün tamamının *narh-ı câri* üzere yani o dönemdeki fiyatı karşılığında Ankara'daki esnafa satılması ve elde edilen gelirin de Hazine-i âmire'ye teslim edilmesi istenmiştir⁷³. Bu hasların dışında, Rumeli Beylerbeyi Mahmud Paşa'nın

Ankara'da bulunan haslarından; perâkende-i Haymana, Aydınbeylü ve tevâbi' hasları ve Anadolu Beylerbeyi haslarından olan Susuz köyü ile ilgili kayıtlar da, incelenen sicilde yer almaktadır⁷⁴.

Ankara'daki en önemli mukataalardan birisi de padişahın hasları arasında yer alan *Damga ve Cendere Mukataası*'dır. Damga vergisi ticareti yapılan mamul maddelerden alınan bir vergidir. Bu vergi Ankara'da ağırlıklı olarak sof satışlarından alınmaktadır. Ankara sof üretiminin en yaygın olduğu şehirlerdendir. Cenderecilik diğer adı ile sof perdahtcılığı, Ankara'da yaygın bir meslek dalıdır. Bu nedenle damga ve cendere bir mukataa olarak ele alınmıştır⁷⁵. Bu yıllarda Damga ve Cendere Mukataası Bazarla ve İsak adındaki yahudilerin üzerinde iltizam olarak bulunmaktadır. Ayrıca padişah haslarından olan "Ankara, Çankırı, Bacı, Yabanâbad, Kalecik, Tosya, Beypazarı, Karahisar-ı Nallu, Mihaliççık, Ayaş, Sivrihisar ve Günyüzü'ndeki cizye-i gebran ve âzâdegan ve cizye-i kibtiyan ve bedel-i avârız-ı ekrad ve Kara yağmurlu ve Marifetli ve rusûm-ı kahve ve kahvehane ve beytülmal-i âmme ve hâssa ve mâl-ı gâib ve mâl-ı mefkûd ve cürm ü cinâyet ve salb-i siyaset ve bâd-ı hevâ mukataaları" 1021-1022/ 1612-1613 yılları için Dergâh-ı âlf sipahilerinden Hüseyin Bey ile Mehmed Bey'e 20.000 akçası peşin olmak üzere 40.000 akçaya iltizama verilmiştir⁷⁶. Burada askerî zümreye mensup iki kişi ortak olarak bu mukataaya mültezim olmuşlardır.

Ankara ve çevresi sof üretim ve ticareti bakımından oldukça önemli bir bölgedir⁷⁷. Bu yıllarda sof üretimi yine devam etmekte; fakat

⁷⁰ AŞS 13, 3 / 13 , 5 / 33-34.

⁷¹ Ergenç, *Ankara ve Konya*, sh. 62.

⁷² AŞS 13, 95 / 702 , 17 / 129.

⁷³ AŞS 13, 102 / 733.

⁷⁴ AŞS 13, 110 / 753 .

⁷⁵ Ergenç, *Ankara ve Konya*, s. 100,118-119.

⁷⁶ AŞS 13, 90 / 690.

⁷⁷ Ankara ve çevresi tiftik ipliğinden dokunan sofları

bazı şikayetler görülmektedir. Bunların başında padişahın emrine rağmen sofun, keçi tiftiği yerine koyun yapağısından yapılmasının yaygınlık kazanmış olduğunu şikayet konusu olmaktadır. Nitekim, Damga ve Cendere Emmini Bazarla, Hüseyin b. el-Hac İskender'i yün sof işlemeden dolayı mahkemeye getirmiş ve bu kimse, kadı'nın tenbihine maruz kalmıştır⁷⁸. Ankara'da sof dükkânı ve tezgahları da sof ticareti kadar rağbet görmektedir. Artun veled-i Keşiş'in, Karagöz veled-i Ketson'a Ankara Kalesi'nde bulunan sof dükkânını 5000 akçaya, Hızır Bali b. Murad ve diğer üç zimmi ortağının Kurd mahallesinde bulunan üç adet sof tezgahlarını Aspadiryop veled-i Haçarduryop'a 4000 akçaya sattıkları mahkeme kayıtlarında yer almaktadır⁷⁹.

Ankara'da ticarî hayat içerisinde dikkati çeken en fazla belge gayrimenkul satışları adı altında ele aldığımız ev, bağ, bahçe ve değirmenlerle ilgili olanlardır. Kadı'ların görevleri arasında bugünkü noter hizmetleri de bulunmadır. Alım-satım, vekil bırakma, kefil gösterme gibi işlemleri de kadı yapmaktadır. Gayrimenkullerin satışları sonucunda verilen hüccetler, bir nevi mülk değişikliğinin ya da satışın gerçekleştiği hakkındaki belgelerdir. 1611-1612 yıllarında Ankara'da mahkemeye intikal eden gayrimenkul satışları içinde 61 adet

belge ev satışı ile ilgilidir. Ev satışlarının, incelenen sicilde yer alan bütün belgeler içerisindeki oranı %12'dir. Ankara'da bu yıllarda satılan en pahalı ev, zimmi İsfandiyar veled-i Beylü'nün vârisleri tarafından, İsfandiyar'ın diğer vârisi karısı Hasbula Hatun'a 24.000 akçaya satılan Kurd mahallesindeki bir sofa, bir tabhane (misafir odası), kapı üstünde bir oda, bir tahtânî (alt katta) ahur, iki sayegâh (gölgelik) ve bir karanlık odası bulunan evdir⁸⁰. Ev satışlarının ekseriyeti şehrin içinde gerçekleşmiştir. Satış işlemlerinin yapıldığı mahallelerin bazıları şunlardır. Eşenhor, Hacı Doğan, Hacı Musa, Tülü, İbn-i Gökçe, Hatun, Kurd, Kale İçi, İmaret, Murûri, Hacı Bayram, Merveri, Teke Ahmed, Yeğenbey, Leblebici, Valtarin, Dibek, Konurca, Papâni ve Hacı Mansur mahalleleridir. Ev satışlarının dışında gayrimenkul satışları içerisinde bahçe satışları da Ankara'da önemli bir yer tutmaktadır. Bu satışlar şehrin yakınında bulunan İstanos, Yalıncağ, Kurbağa, Karabürçek, Kiçiviran, Yakacık, Dermiyan, Miranos ve Karayos köyleri ile Kayaş ve Sultanderesi mevkiilerinde ve Hoca Esad mezraasında gerçekleşmiştir. En fazla fiyata satılan bahçe, Hadice binti el-Hac Ahmed'in, 30.000 akçaya Ahmed Çelebi'ye sattığı Dermiyan mevkiindeki bahçedir⁸¹.

Ankara'da beygir, kısrak, at, eşek, katır, inek, öküz, koyun, keçi, öküz arabası, çift aletleri, pirinç, buğday, arpa, burçak, un, pekmez, pastırma, bal, kahve, ceviz, sof, çuka, aba, keten, kaftan, ferâce, zıibun, tiftik, iplik, çivid, yaşmak, kazan, sini, vb. günlük ihtiyacın birer parçası olan yiyecek, giyim-kuşam ve ev eşyaları, canlı hayvan ve bunlardan elde edilen ürünler, dokuma ürünleri gibi ihtiyaçlar çarşı ve pazarlarda alınıp satılmıştır. Bu yıllarda bir

ile meşhurdu. Sof üretimi, bu bölgenin en önemli sanayi kolunu teşkil etmekteydi. Ankara sofunun üretimi ve pazarları hk. bkz. Suraiya Faroqhi, *Osmanlı'da Kentler ve Kentliler*, (çeviren: Neyyir Kalaycıoğlu) İstanbul 1994, s. 173-179; Ergenç, *Ankara ve Konya*, s. 99-101; 113-116; François Georgeon, "Keçi Kılından Kalpağa: Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Yüzyılında Ankara'nın Gelişimi", *Modernleşme Sürecinde Osmanlı Kentleri*, Editörler: Paul Dumont, François Georgeon (çeviren Ali Berktaş), İstanbul 1996, s. 99-115.

⁷⁸ AŞS 13, 4 / 23 ; 96 / 716.

⁷⁹ AŞS 13, 51 / 440 ; 53 / 461.

⁸⁰ AŞS 13, 20 / 150 .

⁸¹ AŞS 13, 67 / 582.

camuz öküzü 1500 akça, bir kara sığır öküzü 1500 akça, kara sığır ineği 800 akça, tosun 300 - 500 akça, bal vukıyyesi (okkası) 14 akça, pasdırma vukıyyesi 6 akça, bir müd buğday 200-300 akça, bir müd arpa 100-120 akça gibi ortalama fiyatlara satılmıştır.

Ankara'da çeşitli mesleklere mensup esnaf grupları faaliyette bulunmaktadır. Bu yıllarda onların hepsinin ortak derdinin koltukçu adı altında ortaya çıkan ve dükkân sahibi esnafın işlerinin azalmasına sebep olan kimseler olduğu görülmektedir. Ankara'daki ehl-i sük (çarşı esnafı) ve erbâb-ı hiref (zanaat sahibi kimseler) İstanbul'a adam göndererek; At pazarı denilen mahalde eskiden at ve benzeri hayvanlar alınıp satılırken, on yıldan beri koltukçu adındaki bazı kimseler ortaya çıkarak, vergi vermeden ayak üstü alışveriş yapıp esnafın zarara uğramasına sebep oldukları yönündeki şikayetlerini bildirmişlerdir. Ayrıca bu koltukçu tâifesinin mescid, mihrap, çırağ ve eczâ-i şerife'ye vakıf olan 200-300 dükkânın da boş kalmasına sebep oldukları belirtilmiştir. Şikayet dilekçesinde (mahzar) ayrıca, koltukçuluk yapan kimselerin ekserisinin kafir olduğu, müslüman olanlarının da bî-namaz oldukları yani namaz kılmadıkları, diğer esnaf sabah namazında iken bunların çarşı, pazar gezerek alışverişlerini yaptıkları, bu esnada halka da zulüm ve eziyet verdikleri gibi konular yer almış; padişahın koltukçu tâifesinin menedilmesi için emr-i şerif istenmiştir. Bu şikayet üzerine İstanbul'dan

gönderilen fermanla, isteklerinin kabul edildiği Ankara kadısı ve diğer ehl-i örfe bildirilmiştir⁸². Bu tarz bir uygulama, esnafın, kendi kuralları dışında ticarî hayat içerisinde yer almaya çalışan toplumun diğer kesimlerine karşı takındıkları ortak tavrı ve argümanları yansıması bakımından örnek teşkil etmektedir.

Sonuç: Ankara'ya ait 1020-1021 (1611-1612) yıllarını içine alan 13 numaralı şer'îye sicilinden yola çıkılarak denilebilir ki, Celâli isyanları sonrasında Ankara, yeniden eski görünümünü kazanmaya başlamıştır. Bunu aşağıda bir tablo halinde verilen mahkemeye intikal eden olayların kısa başlıkları daha net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu sicilde yer alan 747 belge içerisinde 119'u (%16) Osmanlı devlet yöneticilerinin göndermiş oldukları tayin, vergi tahsili, has, zeamet ve timar tevcihleri, asayişin temini vb. konulardaki ferman, buyruldu, tayin mektubu gibi belgeler; 153'ü (%20,5) çeşitli alacak davaları; 104'ü (%14) gayri menkul satışı; 82'si (%11) çeşitli suçlar ve asayiş bozucu haller ile ilgili davalar; 69'u (%9,2) aile hayatını ilgilendiren konular; 70'i (%9,3) vakıflar ile ilgili konular; 51'i (%7) vekil ve kefalet bırakma; 31'i (%4) rehin ve emanet bırakma ve 69 belge de (%9) çeşitli konulara aittir. Olaylardaki bu dağılım ve çeşitlilik bize 1610'lu yılların başlarında Ankara'nın genel manzarasını ve toplum yapısını gözler önüne sermektedir.

⁸² 4,SS 13, 96 / 715.

Ankara'nın (1020 - 1021) 1611-1612 Yıllarına Ait 13 Numaralı Şer'îye Sicilinde Yer Alan Belge Türleri ve Konu Başlıkları

Belgenin Sayfası ve Numarası	Belge Türü ve Konu Başlığı	Belgenin Sayfası ve Numarası	Belge Türü ve Konu Başlığı
2 / 8	Hüccet ⁸³ -Tedâhül-ı (Biriken) Cizye	5 / 32	Hüccet-Anadolu Beylerbeyi Hasları (Susuz)
9 / 62	Hüccet-Nüzül Bedeli	13 / 85	Hüccet-Rüsüm-ı Cendere
10 / 68	Hüccet-Zahire Nüzülü	17 / 129	Hüccet-Haymana Hasları
10 / 69	Hüccet-Zahire Nüzülü	18 / 132	Hüccet-Haymana Hasları
11 / 73	Hüccet-Zahire Nüzülü	19 / 142	Hüccet-Haymana Hasları
11 / 74	Hüccet-Zahire Nüzülü	19 / 143	Hüccet-Haymana Hasları
87 / 681	Buyruldu ⁸⁴ - Nüzül Bedeli	28 / 221	Hüccet-Haymana Hasları
104 / 739	Buyruldu - Nüzül Bedeli	39 / 334	Hüccet-Ortaköy Hasları
29 / 236	Temessük ⁸⁵ - Cizye Tahsili	78 / 652	Ferman ⁸⁶ - Vergi Mukataası
38 / 326	Hüccet-Vergi Teslimi	81 / 666	Buyruldu - Mukataa Nâzırlarının Orduya Çağırılması
41 / 351	Hüccet-Sürsat Akçası	88 / 684	Ferman-Haymana Haslarının Geliri
46 / 402	Hüccet-Vergi Tahsili ve Kâimmakam (Vekil) Bırakma	90 / 690	Mektup - Vergi İltizamına Görevlendirilenler
27 / 216	Hüccet-Develerin Nakli	95 / 712-713	Tezkere -Haymana Haslarının Geliri
54 / 474	Tezkere ⁸⁷ - Cizye Tahsili	102 / 733	Ferman-Haymana Hasları Mahsulünün Satışı
55 / 479	Hüccet-Zorla Vergi Alma	110 / 753	Temessük -Rumeli Beylerbeyi Haslarına Voyvoda Görevlendirilmesi
56 / 481	Hüccet-Zorla Vergi Alma	91 / 692	Buyruldu -Başka Yerde Ziraat Edenden Alınan Öşür
61 / 533	İlâm ⁸⁸ - Bâc-ı bazar	77 / 647	Buyruldu -Zeamet Tevcihi
61 / 534	Hüccet- Bâc-ı bazar	77 / 648	Nişan ⁸⁹ - Zeamet Tevcihi
86 / 677	Ferman -Üzüm Bâc-ı bazarı	7 / 44	Hüccet -Timar Devri
86 / 678	Ferman -Üzüm Bâc-ı bazarı	46 / 395	Hüccet -Timar Anlaşmazlığı
78 / 653	Temessük - Cizye Teslimi	47 / 409	Hüccet -Timar Satışı ve Katır Alacağı

⁸³ Hüccet; gerek bir hükmü ihtiva etsin, gerekse akid, ikrar, vasî tayini gibi hukukî bir hadiseyi tespit gayesiyle olsun bir kadı'nın huzurunda tanzim olunan vesikaya verilen isim.

⁸⁴ Buyruldu; sadrazam, kaptan-ı derya, vezir, beylerbeyi gibi devlet erkânının yazılı emirleri.

⁸⁵ Temessük; borç senedi.

⁸⁶ Ferman; padişahın herhangi bir meseleye ait resmî emri.

⁸⁷ Tezkere (tezkire); herhangi bir işi için izin verildiğini bildirmek üzere alınan resmi vesika, pusula.

⁸⁸ İlâm; bir mahkemede hâkim tarafından verilmiş olan hüküm ve kararı bildiren resmî vesika için kullanılır. Bunlar taraflara verildiğinde hâkimin mühür ve imzasını taşır.

⁸⁹ Nişan; padişahın imza ve tuğrası bulunan resmî vesika, fermanın diğer adı.

80 / 660	Buyruldu -Cizye Tahriri	57 / 492	Hüccet -Timar İçin Temessük Talebi
80 / 661	Ferman - Cizye Tahriri	59 / 513	İlâm -Timar Ücreti (Timar Satışı)
80 / 662	Mektup -Cizye Tahsildarı	59 / 515	Hüccet - Kendini Tanıtma ve Timar Zabtı
80 / 663	— Cizye Tahsil ve Tahriri	77 / 650	Buyruldu -Timar Toprağına Müdahale
81 / 664	Buyruldu - Cizye Tahsili	78 / 651	Tezkere -Timar Birleştirme
81 / 665	Mürâsele ⁹⁰ - Cizye Tahsili	79 / 658	Berat ⁹¹ -Timar ve Kalc Müstahfizliği
85 / 673	Mektup-Vergi Tahsildarları	81 / 668	Buyruldu -Timar Tahvil Mektubu
88 / 685	Ferman -Yave Zımmının Cizyeleri	86 / 679	Hüccet -Timar Toprağına Müdahale
89 / 687	Ferman - Ankara'daki Yave Keferenin Cizyesi	92 / 696	Buyruldu -Timar Tevcihi
89 / 688	Ferman -Yave Keferesinin Emir Sureti	94 / 700	Buyruldu -Timar Tevcihi
90 / 689	Ferman -Yaveci Mehmed Bey'in Emr-i Sureti	99 / 724	Buyruldu - Çavundur Karyesi Timarı
92 / 697	Ferman-Ankara'daki Hüdavendigâr Reâyası	100 / 725	Berat - Karamusa Karyesi Sipahisinin Beratı
103 / 736	Temessük - Ankara Cizyesinin Teslim Edildiği	100 / 726	Berat - Karamusa Karyesi Sipahisinin Beratı
103 / 737	Ferman - Cizye Alınandan Tekrar İstenilmemesi	100 / 727	Berat - Tercan Teberik ve Gayrısının Timar Tevcihi
103 / 738	Mektup - Defterdarın Cizye İle İlgili Mektubu	61 / 527	Hüccet -Timar Arazinin Buğdayının Satışı
107 / 746	Temessük - Zımmilerin İspençe Vergilerinin Tahsili	76 / 643	Hüccet -Reâyası Olduğuna Dair İddia
111 / 755	Buyruldu - Perakende Cizyesinin Tahsildarları	109 / 751	Ferman -Raiyyet Anlaşmazlığı
111 / 756	Buyruldu -Perakende Cizyesinin Tahsildarları	101 / 730	Hüccet - El- Hac Evren ve Müsellem'in Piyade Taifesi
3 / 12	Hüccet - Bâd-ı hevâ Mukataası	32 / 267	Hüccet - Ortak Tarla Ekme
105 / 741	Mektup - Yasakçı Görevine Tayin	35 / 295	Hüccet - Ortak Kasaplık
92 / 695	Berat - Muhzır ve Muhtesib Tayini	61 / 531	İlâm - Ortak Ticaret
98 / 721	Mektup- Subaşı Tayini	40 / 346	Hüccet - Ortak Değirmeni Kiraya Verme
53 / 457	İlâm - Sipahiye Verilen Yem ve Yemek	53 / 459	Hüccet -Berber Dükkânı Kiraya Verme
54 / 471	Hüccet- Ru'yet-i Hilal	24 / 186	Hüccet -Ekmek Dükkânını Kiraya Verme

⁹⁰ Mürâsele; Anadolu ve Rumeli kazaskerleri tarafından kadı ve nâiblere ve onlar tarafından da nahiye nâiblerine gönderilen tayin ve yetkilerini bildiren resmî emirler.

⁹¹ Berat ; Osmanlı Devleti'nde herhangi bir göreve veya hizmete tayin veya maaş tahsisi yahut da ünvan veya nişan verilmesi , bir imtiyaz ya da muafiyetin belirtilmesini bildiren fermanlar için kullanılır.

53 / 462	Hüccet - Asayiş	70 / 597	Hüccet -Ekmek Dükkânını Kiraya Verme
95 / 714	Hüccet - Asayiş	42 / 366	Hüccet -Kalb Akça Basımı
60 / 518	İlâm - Komşulara Zarar Verme	40 / 347	Hüccet- Mirî Boyahaneye Boyacı Tayini
60 / 522	İlâm - Komşulara Zarar Verme	82 / 670	Mektup- Kethüda Yeri Tayini
71 / 608	Hüccet- Komşularını Şikayet	86 / 680	Hüccet - Şem'hane ve Beytül' - mal -i Yaban Emaneti
64 / 560	İlâm - Komşu Duvarının Tamiri	91 / 693	Temessük - Şem'hane ve Beytül'-mal Emni
31 / 249	İlâm - Evin Işığının Engellenmesi	87 / 682	Buyruldu - Eşkiya ile Mücadele
61 / 536	Hüccet- Hâneye Tecavüz	39 / 335	Buyruldu- Kadî'nin Görevinin Uzatıldığı
73 / 619	Hüccet - Hâneye Tecavüz	52 / 546	Buyruldu - Kadî Tayini
73 / 620	Hüccet - Hâneye Tecavüz	52 / 447	Hüccet - Kadî'nin Göreve Başladığı
62 / 541	Hüccet - Hileli Çörek ve Börek Yapımı	101 / 728	Buyruldu - Kaza İlhakı
67 / 578	İlâm - Çiğ Ekmek	92 / 694	Buyruldu - Sancakbeyi Tayini
35 / 294	Hüccet- Kaftan Davası	102 / 734	Mektup - Kasaba Subaşılığına Tayin
34 / 287	Hüccet - Ziyet Satışı	102 / 735	Mektup - Ankara Subaşılığına Tayin
42 / 363	Hüccet- Dergah-ı Âli Çavuşu Ahmed'in Ölümü	105 / 740	Mektup -Yeniçeri Serdarlığına Tayin
42 / 364	Hüccet - Mum Dökme Taahhüdü	96 / 715	Ferman - Koltukçu Taifesinin Ortadan Kaldırılması
54 / 465	İlâm - Narh Üzerinden Satış	98 / 719	Hüccet - Ulak İçin Menzil ve Beygir Temini
64 / 557	Hüccet - Piriñç Nakliyesi	101 / 731	Ferman - Ulak İçin Menzil ve Beygir Temini
70 / 601	Hüccet - Yeni Sene İle İlgili Dua	101 / 732	Ferman - Ulak İçin Menzil ve Beygir Temini
32 / 260	Hüccet - Köle Alma	106 / 743	Ferman- Ulak İçin Menzil ve Beygir Temini
32 / 268	Hüccet - Hizmetçi Cariye	49 / 422	Hüccet -Mirî Develerin Mühimmatı
40 / 340	Hüccet - Cariye Satışı	78 / 655	Ferman -Mirî Develerin Bakımı
41 / 358	Hüccet - Cariye Azadı	79 / 656	Buyruldu -Mirî Develerin Bakımı
44 / 383	Hüccet - Hizmetkar Kiralama	79 / 657	Buyruldu - Mirî Develerin Bakımı
47 / 404	Hüccet - Cariye Azadı	85 / 674	Buyruldu - Mirî Gebe Develerin Nakli
53 / 460	Hüccet - Köle Azadı	99 / 723	Ferman -Mirî Develerin İstanbul'a Nakli

57 / 488	Hüccet- Abd-i abik (köle)	106 / 744	Ferman -Mîrî Develer
57 / 489	Hüccet - Abd-i abik	98 / 720	Ferman - Seferi Hümâyûn Emri
59 / 505	Hüccet - Köle Azadı	106-107/ 745	Ferman - Seferi Hümâyûn'a Hazırlık
40 / 343	Hüccet - Kayıp Köle ve Eşyalar	109 / 749	Temessük- Balıkhisarı Karyesinin Muafnamesi
52 / 444	Hüccet - Kayıp Hizmetkar ve Cariye	14 / 101	Hüccet - Ehl-i Hibre Tayini
65 / 628	Hüccet - Şartlı Cariye Satışı	46 / 399	Hüccet -Koyun Ücreti Alacağı
70 / 603	Hüccet - Müdebire Azadı	48 / 417	Hüccet -Borç Alacağı
72 / 615	Hüccet - Firar Eden Hizmetkar	49 / 421	Hüccet -Alacak, Başlık Parası
75 / 631	Hüccet - Şartlı Cariye Satışı	49 / 427	Hüccet -Pirinç Ücreti Alacağı
75 / 632	Hüccet - Kaçan Köle	50 / 431	Hüccet -Borç Alacağı
79 / 659	İlâm - Abd-i abik	52 / 448	İlâm -Borç Alacağı
73 / 623	Hüccet - Kardeşinin Bakımı	52 / 450	Hüccet -Borç ve Beygir Ücreti
75 / 633	İlâm - Boza Yapımı	52 / 452	İlâm -Borç Alacağı
93 / 698	Ferman - Avarız Akçasından Muaf Olan Köyler	53 / 454	Hüccet -Borç Alacağı
97 / 718	Ferman - Nüzül Bedeli Alınmaması	53 / 456	İlâm -Borç Alacağı
93 / 699	Ferman - Sancakbeyi ve Adamlarını Şikayet	54 / 463	İlâm -Borç Alacağı
94 / 701	Buyruldu - Reâyaya Zulüm Yapılmaması	54 / 464	İlâm -Borç Karşılığı Verilen Tarlalar
109 / 750	Temessük- Balıkhisarı Karyesinin Muafnamesi	54 / 466	Hüccet -Borç Karşılığı Verilen Tarlalar
38 / 328	Hüccet - Borç Alacağı	54 / 467	Hüccet -Kaftan ve Zibun Ücreti Alacağı
38 / 329	Hüccet - Ferâce Ücreti Alacağı	54 / 468	İlâm -Bilezik Borcu
38 / 330	Hüccet - Öküz Ücreti Alacağı	54 / 469	İlâm -Borç Alacağı
39 / 338	Hüccet - Borç Alacağı	54 / 470	Hüccet -Borç Alacağı
40 / 342	Hüccet - Borç Alacağı	28 / 225	Hüccet -Borç Alacağı
41 / 352	Hüccet - Emanet Akça Alacağı	28 / 226	Hüccet -Koyun Ücreti Alacağı
41 / 353	İlâm - Buğday Ücreti Alacağı	28 / 227	Hüccet -Borç Alacağı
41 / 354	Hüccet - Çivid Ücreti Alacağı	28 / 230	Hüccet -Ceviz Ücreti Alacağı
41 / 355	Hüccet - Borç Alacağı	29 / 232	Hüccet -Alacak ve Kefil
41 / 356	Hüccet - Bağ Kirası Alacağı	30 / 241	Hüccet -Öküz Ücreti Alacağı
42 / 360	Hüccet - Borç Alacağı	30 / 242	Hüccet -Borç Alacağı
42 / 361	Hüccet - Borç Alacağı	30 / 243	Hüccet -Borç Alacağı
44 / 380	Hüccet - Borç Alacağı	30 / 245	Hüccet -Rehinli Alacak Davası

45 / 392	Hüccet - Öküz Ücreti Alacağı	30 / 246	Hüccet -Borç Alacağı
45 / 393	Hüccet - Ücret Alacağı	31 / 250	Hüccet -Borç Alacağı
46 / 397	Hüccet - Buğday ve Arpa Borcu	31 / 254	Hüccet -Borç Alacağı
2 / 10	Hüccet - Borç Alacağı	31 / 256	Hüccet -Borç Alacağı
3 / 18	Hüccet - Borç Alacağı	31 / 257	Hüccet -Borç Alacağı
4 / 19	Hüccet - Vasıdki Alacak	31 / 258	Hüccet -Borç Alacağı
4 / 24	Hüccet - Buğday Ücreti Alacağı	31 / 259	Hüccet -Öküz ve diğer Alacaklar
4 / 26	Hüccet - Aba Ücreti Alacağı	32 / 261	Hüccet -Borç Alacağı
5 / 30	Hüccet - Çuka Ücreti Alacağı	32 / 266	Hüccet -Borç Alacağı
7 / 48	Hüccet - Borç Alacağı	32 / 269	Hüccet -Borç Alacağı
8 / 55	Hüccet - Mülevven Ücreti Alacağı	33 / 273	Hüccet -Borç Alacağı
8 / 57	Hüccet - Borç Verme	33 / 275	Hüccet -Borç Alacağı
9 / 60	Hüccet - Borç Alacağı	33 / 277	Hüccet -Yaşmak Ücreti Alacağı
9 / 65	Hüccet - İplik Ücreti Alacağı	33 / 278	Hüccet -Borç Alacağı
9 / 66	Hüccet - Borç Alacağı	33 / 279	Hüccet -Borç Alacağı
12 / 76	Hüccet - Koyun Eti Ücreti Alacağı	33 / 280	Hüccet -Koyun Ücreti Alacağı
13 / 80	Hüccet - Borç Alacağı	33 / 281	Hüccet -Dolama Ücreti Alacağı
13 / 81	Hüccet - Borç Alacağı	35 / 293	Hüccet -Katr Ücreti Alacağı
13 / 87	Hüccet - Borç Alacağı	35 / 301	Hüccet -At Ücreti Alacağı
13 / 88	Hüccet - Borç Alacağı	36 / 307	Hüccet -Borç Alacağı
15 / 104	İlâm - Borç alacağı	36 / 308	Hüccet -Öküz Ücreti Alacağı
15 / 105	Hüccet - Borç Alacağı	36 / 309	Hüccet -Borç Alacağı
16 / 105	Hüccet - Sof Ücreti Alacağı	37 / 311	Hüccet -Ücret Alacağı
16 / 120	Hüccet - Borç Alacağı	37 / 313	Hüccet - Bal Ücreti Alacağı ve Borç Ödeme
17 / 127	Hüccet - Borç Alacağı	37 / 314	Hüccet -Borç Alacağı
19 / 138	Hüccet - Borç Alacağı	37 / 315	Hüccet -Buğday Alacağı
21 / 162	Hüccet - Dükkan Borcu Alacağı	37 / 316	Hüccet -Basduma Alacağı
22 / 167	Hüccet - Borç Alacağı	37 / 320	Hüccet -Öküz Ücreti Alacağı
23 / 177	Hüccet - Borç Alacağı	38 / 322	Hüccet -Borç Alacağı
24 / 181	Hüccet - Borç Alacağı	38 / 325	Hüccet -Eşek Ücreti Alacağı
24 / 188	Hüccet - Kazan ve Sini Alacağı	59 / 512	İlâm -Borç Alacağı
25 / 192	Hüccet - Borç Alacağı	60 / 516	Hüccet -At Ücreti
25 / 195	Hüccet - Kahve Ücreti Alacağı	60 / 521	Hüccet -Keten Ücreti Alacağı
26 / 203	Hüccet - Borç Alacağı	60 / 523	İlâm -Ücret Alacağı
26 / 205	Hüccet - Borç Alacağı	60 / 524	İlâm -Borç Alacağı
27 / 210	Hüccet - Borç Alacağı	61 / 528	İlâm -Buğday Alacağı

27 / 211	Hüccet - Borç Alacağı	61 / 532	İlâm -Borç Alacağı
27 / 214	Hüccet - Hizmetkar Ücreti Alacağı	62 / 542	İlâm -Borç Alacağı
27 / 219	Hüccet - Borç Alacağı	62 / 543	İlâm -İmamet Ücreti
28 / 220	Hüccet - Borç Alacağı	63 / 552	Hüccet -Borç Alacağı
28 / 223	Hüccet - Borç Alacağı	64 / 561	Hüccet -Öküz Ücreti Alacağı
28 / 224	Hüccet - Kısrak Ücreti Alacağı	65 / 562	Hüccet -Borç Alacağı
56 / 482	İlâm - Borç Alacağı	65 / 564	Hüccet -Borç Alacağı
56 / 485	İlâm - At Ücreti Alacağı	9 / 59	Hüccet -Boşanma
58 / 494	İlâm - Tiftik Ücreti Alacağı	9 / 63	Hüccet -Boşanma
58 / 495	İlâm - Buğday ve Pekmez Ücreti	20 / 149	Hüccet -Boşanma
58 / 498	İlâm - Borç Alacağı	20 / 151	Hüccet -Boşanma
58 / 499	İlâm - Ücret Alacağı	23 / 171	Hüccet -Boşanma
58 / 501	Hüccet -Delil Ücreti Alacağı	24 / 183	Hüccet -Boşanma (Zina)
58 / 503	Hüccet -Koyun Ücreti Alacağı	26 / 208	Hüccet -Boşanma
59 / 504	İlâm - Koyun Ücreti Alacağı	3 / 11	İlâm -Boşanma
59 / 508	İlâm - Un Alacağı	3 / 15	Hüccet -Boşanma
59 / 509	İlâm - Borç Alacağı	30 / 239	Hüccet -Boşanma
59 / 510	Hüccet - Un Alacağı	43 / 373	Hüccet -Boşanma
59 / 511	Hüccet - Un Alacağı	44 / 378	Hüccet -Boşanma
66 / 570	Hüccet - Borç Alacağı	53 / 455	Hüccet -Boşanma
66 / 568	Hüccet - Ücret Alacağı	54 / 473	Hüccet -Boşanma (Zina)
67 / 579	Hüccet - Borç Alacağı	55 / 480	Hüccet -Boşanıp Evlenme
68 / 585	İlâm -Ev Borcu	57 / 493	Hüccet -Boşanma
69 / 588	Hüccet -Borç Alacağı	58 / 502	İlâm -Karı Koca Arası Anlaşmazlık
69 / 589	Hüccet -Borç Alacağı	60 / 517	Hüccet -Boşanma
69 / 590	Hüccet -Borç Alacağı	71 / 604	Hüccet -Boşama İçin Vekil
69 / 594	Hüccet -Borç Ödeme	71 / 605	Hüccet -Boşama İçin Vekil
70 / 598	Hüccet -Borç Alacağı	71 / 606	Hüccet -Boşanma
70 / 600	Hüccet -Borç Alacağı	76 / 638	Hüccet -Evlenme (Bâkirelik Davası)
70 / 602	Hüccet -Borç Alacağı	72 / 613	Hüccet -Karısı Olduğuna Dair
72 / 612	Hüccet -Tiftik Ücreti Alacağı	73 / 618	Hüccet -Karısı Olduğuna Dair İddia
73 / 622	Hüccet -Borç Alacağı	57 / 490	Hüccet -Kayıp Olan Karısını Bulduğu
74 / 626	Hüccet -Borç Alacağı	4 / 25	Hüccet -Miras, Vasiyyet
74 / 627	Hüccet -Yorgan Borcu	4 / 27	Hüccet -Miras
76 / 645	Hüccet -Borç Alacağı	11 / 75	Hüccet -Miras
4 / 20	İlâm -Nafaka ve Kisve	12 / 77	Hüccet -Miras
5 / 29	İlâm -Nafaka ve Kisve	14 / 99	Hüccet -Miras Taksimi Bağ
14 / 93	İlâm -Nafaka ve Kisve	14 / 100	Hüccet -Miras
19 / 141	İlâm -Nafaka ve Cer Takdiri	17 / 125	Hüccet -Tereke Kaydı Miras
26 / 206	İlâm -Nafaka ve Kisve	25 / 197	Hüccet -Müşterek Mal Davası
43 / 374	İlâm -Nafaka ve Kisve	30 / 240	Hüccet -Miras

47 / 408	İlâm -Nafaka ve Kısve	35 / 296	Hüccet -Miras
50 / 430	İlâm -Nafaka ve Kısve	42 / 365	Hüccet -Vasiyyet
51 / 441	İlâm -Nafaka ve Kısve	43 / 372	Hüccet -Miras
53 / 458	İlâm -Nafaka ve Kısve	15 / 112	Hüccet -Vakıf Dükkânı Kiraya Verme
58 / 497	İlâm -Nafaka ve Kısve	22 / 165	Hüccet -Vakıf Hanı Kiraya Verme
15 / 110	Hüccet -Vasî ve Vekil Tayini	23 / 172	Hüccet -Vakıf Hanı Kiraya Verme
16 / 116	Hüccet -Vasî Tayini	23 / 175	Hüccet - Vakıf Han ve Dükkanları Kiraya Verme
17 / 130	Hüccet -Vasî Tayini	26 / 202	Hüccet - Vakıf Dükkânı Kiraya Verme
38 / 324	Hüccet -Vasî Tayini	40 / 345	Hüccet -Vakıf Dükkânı Kiraya Verme
70 / 599	Hüccet -Vasî Tayini	42 / 362	Hüccet -Vakıf Değirmeni Kiraya Verme
75 / 635	Hüccet -Vasî ve Vekil Tayini	48 / 413	Hüccet -Vakıf Dükkânı Kiraya Verme
44 / 381	Hüccet -Miras	49 / 420	Hüccet -Vakıf Bahçeyi Kiraya Verme
45 / 391	Hüccet -Miras	51 / 438	Hüccet -Vakıf Yeri (Tarla) Kiraya Verme
47 / 410	Hüccet -Miras	3 / 17	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
48 / 414	Hüccet -Miras	6 / 40	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
48 / 415	Hüccet -Miras	10 / 71	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
49 / 416	Hüccet -Miras	15 / 106	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
49 / 426	Hüccet -Miras	16 / 121	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
53 / 453	Hüccet -Miras Ev	31 / 251	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
58 / 500	Hüccet -Miras Ev	35 / 297	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
62 / 545	Hüccet -Miras	36 / 310	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
65 / 565	Hüccet -Miras	38 / 321	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
81 / 667	Hüccet -Muhallefat (Tereke)	39 / 336	Hüccet -Zimmilerin Vakfı, Vakıf Akça Borcu
96 / 717	Hüccet -Muhallefat (Tereke)	41 / 349	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
108 / 747	Hüccet -Muhallefat (Tereke)	46 / 401	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
112 / 758	Hüccet -Muhallefat (Tereke)	47 / 403	Hüccet - Ankara Kadısının Hasanpaşa Vakfına Borcu
2 / 5	Hüccet -Mütevelli Tayini	51 / 442	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
6 / 37	Hüccet -Mütevelli Tayini	63 / 551	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
13 / 90	Hüccet -Mütevelli Tayini	66 / 569	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
14 / 97	Hüccet -Mütevelli Tayini	67 / 576	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
27 / 218	Hüccet -Mütevelli Tayini	68 / 584	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
44 / 375	Hüccet -Mütevelli Tayini	73 / 621	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
63 / 550	Hüccet -Vakıf Mütevellisi	75 / 634	Hüccet -Vakıf Akça Borcu
77 / 649	Buyruldu -Câbî Tayini	76 / 646	İlâm -Vakıf Akça Borcu
78 / 654	Berat - Mütevelli Tayini	6 / 41	Hüccet -İmam Evi Vakfiyesi
7 / 51	Hüccet - Dükkân Vakfı ve Mütevelli Tayini	19 / 147	Hüccet - Şarap İçme
2 / 9	Hüccet - Vakıf Araziyi Kiraya Verme	20 / 154	Hüccet - Şarap İçme

15 / 111	Hüccet - Vakıf Hamam Kirası	21 / 160	Hüccet - Şarap İçme
3 / 13	Hüccet - Vakıf Han ve Dükkânı Kiraya Verme	39 / 332	Hüccet - Şarap İçme
5 / 33	Hüccet - Vakıf Hamamı Kiraya Verme	51 / 443	Hüccet - Şarap İçme
5 / 34	Hüccet - Vakıf Hamamı Kiraya Verme	26 / 484	Hüccet - Şarap İçme ve Yaralama
6 / 42	Hüccet - Vakıf Kasap Dükkânı Kiraya Verme	56 / 486	Hüccet - Şarap İçme ve Yaralama
8 / 58	Hüccet - Vakıf Bahçeyi Kiraya Verme	63 / 553	Hüccet - Şarap İçme
50 / 433	Hüccet - Para Vakfı	76 / 641	Hüccet - Ekşi Boza İçmek
83 / 671	Hüccet - Cenâbi Ahmed Paşa Camii ile ilgili Vakfiye	6 / 36	- Sövme
84 / 672	Hüccet - Cenâbi Ahmed Paşa Camii Görevlilerine Verilen Ücretler	9 / 61	Hüccet - Tahkir ve Küfür
87 / 683	Buyruldu - Müderris Tayini	60 / 520	Hüccet - Tahkir ve Küfür
105 / 742	Mektup Müderris Tayini	8 / 52	Hüccet - Şekavet
45 / 385	Hüccet - Müezzîn Tayini	16 / 119	Hüccet - Şekavet (Oda Basma)
85 / 675	Hüccet - Zâviye Tamiri	19 / 145	Hüccet - Bahçenin Zarara Uğratılması
14 / 102	Hüccet - Zâviye Tamiri	63 / 547	Hüccet - Bahçe ve Bostana Zarar Verme
99 / 722	Hüccet - Han Tamiri	8 / 53	Hüccet - Hırsızlık (At)
35 / 300	Hüccet - Han Tamiri	9 / 67	Hüccet - Hırsızlık (Mîrî At)
41 / 357	Hüccet - Hamam Tamiri	108 / 748	Temessük Hırsızlık (Mîrî At)
45 / 387	İlâm - Mescid Tamiri	13 / 92	Hüccet - Hırsızlık (Öküz)
91 / 691	Hüccet - Dükkân Tamiri	24 / 187	Hüccet - Hırsızlık (Öküz)
82 / 669	Hüccet - Hasanpaşa Hanı'nın Tamir Muhasebesi	28 / 228	Hüccet - Gasb
110 / 752	Hüccet - Hasanpaşa Vakfı Hamamının Muhasebesi	31 / 255	Hüccet - Kayıp Eşya
112 / 757	Hüccet - Hasanpaşa Vakfının Muhasebesi	33 / 274	Hüccet - Hırsızlık (Eşya)
22 / 170	Hüccet - Gayrimüslim Vakfı Mütevellî Tayini	8 / 56	Hüccet - Yaralama
24 / 184	Hüccet - Kilise Vakfı	9 / 64	Hüccet - Yaralama
29 / 231	Hüccet - Kilise Tamiri	22 / 163	Hüccet - Yaralama
85 / 676	Hüccet - Kırmir Kilisesinin Tamiri	25 / 189	Hüccet - Yaralama
36 / 306	Hüccet - Vakıf Malını Zimmete Geçirme	25 / 191	Hüccet - Yaralama
7 / 50	Hüccet - Dükkân Vakfetme	25 / 194	Hüccet - Yaralama
101 / 729	Berat - Ahî Hüsam Mescidine Cüz-hân Tayini	25 / 196	Hüccet - Yaralama
37 / 312	Hüccet - Vakıf Dükkân	25 / 198	Hüccet - Yaralama
45 / 390	Hüccet - Dükkân Hibe ve Temlik	27 / 213	Hüccet - Yaralama ve Kefil
3 / 14	Hüccet - Zina	2 / 7	Hüccet - Yaralama

10 / 70	Hüccet -Zina	6 / 43	Hüccet -Yaralama
24 / 179	Hüccet -Zina	64 / 554	Hüccet -Yaralama
47 / 405	Hüccet -Zina	30 / 244	Hüccet -Yaralama
63 / 549	Hüccet -Zina	39 / 339	Hüccet -Yaralama, Dövme
64 / 558	Hüccet -Zina	49 / 423	Hüccet -Yaralama
66 / 571	Hüccet -Zina	51 / 437	Hüccet -Yaralama
60 / 526	Hüccet -Zina	55 / 476	Hüccet -Yaralama
34 / 286	Hüccet -Hırsızlık (Keçi)	60 / 525	Hüccet -Yaralama
36 / 303	Hüccet -Hırsızlık	65 / 566	Hüccet -Ev Basma ve Dövme
41 / 359	Hüccet -Hırsızlık (Öküz)	13 / 89	Hüccet -Dövme
48 / 412	Hüccet -Hırsızlık (Öküz)	16 / 124	Hüccet -Dövme
54 / 432	Hüccet -Hırsızlık (Öküz)	23 / 176	Hüccet -Dövme
38 / 327	Hüccet -Dükkan Soygunu	43 / 369	Hüccet -Dövme
73 / 616	Hüccet -Öküz Davası İçin Vekil	42 / 367	Hüccet -Dövme
73 / 617	Hüccet -Öküz Davası	48 / 418	Hüccet -Dövme
38 / 331	Hüccet -Araba Satışı	21 / 158	Hüccet -Dem ve Diyet (Kan Tazminatı) Davası
50 / 428	Hüccet -Hasta İnek Satışı	4 / 21	Hüccet -Öldürme
59 / 514	Hüccet -Beygir Satışı	18 / 133	Hüccet -Öldürme
1 / 2	Hüccet -Eşek Satışı	22 / 164	Hüccet -Öldürme
2 / 6	Hüccet -Eşek Satışı	22 / 168	Hüccet -Öldürme
14 / 96	Hüccet -Eşek Davası	23 / 173	Hüccet -Öldürme
15 / 113	Hüccet -Eşek Satışı	50 / 434	Hüccet -Öldürme Dem ve Diyet
16 / 117	Hüccet -Eşek Satışı	62 / 540	Hüccet -Öldürme
26 / 207	Hüccet -Eşek Davası	1 / 1	İlâm -Sof Ticareti
27 / 209	Hüccet -Eşek Satışı	4 / 23	Hüccet -Yün Sof İşleme
28 / 222	Hüccet -Beygir Satışı	96 / 716	Ferman -Sof Üretimi
29 / 234	Hüccet -Kayıp Eşek	55 / 475	İlâm -Emanet Kız
32 / 263	Hüccet -Kayıp Öküz	4 / 28	Hüccet -Emanet Kavun
18 / 135	Hüccet -Kayıp Eşya	8 / 54	Hüccet -Ev Satışı
19 / 144	Hüccet -Kayıp Deve	13 / 84	Hüccet -Ev Satışı
34 / 288	Hüccet -Kayıp Sığır	15 / 103	Hüccet -Ev Satışı
67 / 575	İlâm - Kayıp Düve	15 / 109	Hüccet -Ev Satışı
32 / 265	Hüccet -Eşek Davası	16 / 118	Hüccet -Ev Satışı
38 / 323	Hüccet -Eşek Davası	17 / 126	Hüccet -Ev Satışı
40 / 341	Hüccet -Kayıp Eşek	20 / 150	Hüccet -Ev Satışı
56 / 483	Hüccet -Kayıp Öküz	21 / 156	Hüccet -Ev Satışı
61 / 535	Hüccet -Kayıp İnek	22 / 169	Hüccet -Ev Satışından Vazgeçme
52 / 451	Hüccet -Kayıp Silah	23 / 174	Hüccet -Ev Satışı
62 / 544	Hüccet -Kayıp Kişiler	23 / 178	Hüccet -Ev Satışı
68 / 583	Hüccet -Kayıp Eşek	25 / 190	Hüccet -Ev Satışı
12 / 78	Hüccet -Emanet Eşya	26 / 200	Hüccet -Ev Satışı
12 / 79	Hüccet -Emanet At ve Eşya	27 / 215	Hüccet -Ev Satışında Anlaşmazlık
18 / 136	Hüccet -Emanet Eşya	29 / 235	Hüccet -Ev Satışı
19 / 137	Hüccet -Emanet Eşya	30 / 237	Hüccet -Ev Satışı
20 / 153	Hüccet -Emanet Eşya	31 / 248	Hüccet -Ev Satışı İptali

21 / 157	Hüccet -Emanet Eşya	37 / 317	Hüccet -Ev Satışı
24 / 180	Hüccet -Emanet Eşya	37 / 318	Hüccet -Ev Satışı
27 / 212	Hüccet - Emanet Verme	41 / 350	Hüccet -Ev Satışı
30 / 238	Hüccet -Emanet Ziynet	43 / 368	Hüccet -Ev Satışı
32 / 264	Hüccet -Emanet Eşya	44 / 382	Hüccet -Ev Satışı
33 / 271	Hüccet -Emanet Araba	45 / 384	Hüccet -Ev Satışı
33 / 272	Hüccet -Emanet Araba	45 / 389	Hüccet -Ev Satışı
34 / 282	Hüccet -Çalınan Emanet	46 / 394	Hüccet -Ev Satışı
34 / 283	Hüccet -Çalınan Emanet	46 / 396	Hüccet -Ev Satışı
34 / 289	Hüccet -Çalınan Emanet	47 / 406	Hüccet -Ev Satışı (Ortak)
35 / 298	Hüccet -Çalınan Emanet	47 / 407	Hüccet -Ev Satışı (Ortak)
35 / 299	Hüccet -Çalınan Emanet	49 / 424	Hüccet -Ev Satışı
66 / 574	Hüccet -Emanet Kılıç	51 / 439	Hüccet -Ev Satışı
16 / 122	Hüccet -Rehin Davasına Vekil	52 / 445	Hüccet -Ev Satışı
16 / 123	Hüccet -Rehin Davası	54 / 472	Hüccet -Ev Satışı
19 / 139	Hüccet -Rehin Davası	57 / 487	Hüccet -Ev Satışı
21 / 155	Hüccet -Rehin Bağ Davası	57 / 491	Hüccet -Ev Davası
21 / 161	Hüccet -Ödünç Kısarak Verme	59 / 506	Hüccet -Ev Satışı
32 / 262	Hüccet -Rehin Koyma	36 / 304	Hüccet -Ev ve Bağ Satışı
67 / 581	Hüccet -Rehin Davası	43 / 371	Hüccet - Miras Evin Satışı ve Babasının Borcunun Ödenmesi
71 / 609	Hüccet -Rehin Davası	47 / 411	Hüccet -Arsa Davası (Ev Satışı)
70 / 642	Hüccet -Rehin Davası	76 / 639	Hüccet -Ev İle Bağ Değişimi
76 / 644	Hüccet -Rehin Davası	110 / 754	Hüccet - Sahibi Olmayan Evin Beytülmal'ce Satışı
1 / 3	Hüccet -Ev Satışı (Mübâdele)	26 / 201	Hüccet -İşyeri Satışı
3 / 16	Hüccet -Ev Satışı	26 / 204	Hüccet -Müşterek Ambar Satışı
6 / 38	Hüccet -Ev Satışı İçin Vekil	27 / 217	Hüccet -Ambar Satışı
6 / 39	Hüccet -Ev Satışı	33 / 270	Hüccet -Ev Hayatı Satışı
7 / 45	Hüccet -Ev Satışı	33 / 276	Hüccet -Arsa Satışı
7 / 46	Hüccet -Ev Satışı	17 / 128	Hüccet -Dükkân Satışı
64 / 555	Hüccet -Ev Satışı	44 / 379	Hüccet -Dükkân Satışı
65 / 567	Hüccet -Ev Satışı	49 / 425	Hüccet -Kahvehane Kiraya Verme
66 / 573	Hüccet -Ev Satışı	51 / 440	Hüccet -Sof Dükkânı Satışı
68 / 586	Hüccet -Ev Satışı	53 / 461	Hüccet -Sof Tezgahı Satışı
68 / 587	Hüccet -Ev Satışı	60 / 519	Hüccet - Ekmekçi Dükkânı Kiraya Verme
69 / 591	Hüccet -Ev Satışı	63 / 548	Hüccet -Tarla Satışı
69 / 593	Hüccet -Ev Satışı	35 / 292	Hüccet -Tarla Satışı
70 / 595	Hüccet -Ev Satışı	19 / 148	Hüccet -Tarla Davası
71 / 607	Hüccet -Ev Satışı	20 / 152	Hüccet -Tarla Davası
72 / 614	Hüccet -Ev Satışı	89 / 686	Tezkere Tapu İle Tarla Verme
74 / 625	Hüccet -Şartlı Ev Satışı	73 / 624	Hüccet -Tapu İle Tarla Verme
74 / 629	Hüccet -Ev Satışı	64 / 559	İlâm -Toprak Anlaşmazlığı
74 / 630	Hüccet -Ev Satışı	61 / 530	Hüccet -Değirmen Satışı

76 / 640	Hüccet -Ev Satışı	5 / 35	Hüccet -Değirmen Satışı
5 / 31	Hüccet -Miras Bağçe Satışına İtiraz	65 / 563	Hüccet -Değirmen Satışı
69 / 592	İlâm - Mülk Olmayan Bağın Satışı	66 / 572	Hüccet -Değirmen Satışı
13 / 83	Hüccet -Bağ Satışı	72 / 611	Hüccet -Değirmen Hissesi Satışı
13 / 86	Hüccet -Bağ Satışı	45 / 386	Hüccet -Değirmen Hissesi Satışı
13 / 91	Hüccet -Bağ Satışı	4 / 22	Hüccet -Kefil Olma
14 / 95	Hüccet -Bağ Satışı	7 / 47	Hüccet -Kefil Olma
18 / 131	Hüccet -Bağ Satışı	13 / 82	Hüccet -Kefil Olma
29 / 229	Hüccet -Bağçe Satışı	14 / 94	Hüccet -Kefil Olma
36 / 302	Hüccet -Bağ Satışı	15 / 107	Hüccet -Kefil Olma
40 / 344	Hüccet -Bağçe Satışı	15 / 108	Hüccet -Kefil Olma
43 / 370	Hüccet -Bağ Satışı	34 / 290	Hüccet -Vekil Tayini
46 / 398	Hüccet -Bağ Satışı	37 / 319	Hüccet -Vekil Tayini
55 / 477	Hüccet -Bağ Satışı	44 / 376	Hüccet -Vekil Tayini
62 / 539	Hüccet -Bağ Satışı	44 / 377	Hüccet -Vekil Tayini
67 / 582	Hüccet -Bağçe Satışı	46 / 400	Hüccet -Vekil Tayini
70 / 596	Hüccet -Bağ Satışı	48 / 419	Hüccet -Vekil Tayini
72 / 610	Hüccet -Bağ Satışı	51 / 436	Hüccet -Vekil Tayini
75 / 636	Hüccet -Bağçe Satışı	58 / 496	Hüccet -Vekil Tayini
10 / 72	Hüccet - Yeniçerinin Metrûkatı Olan Evin Satışı	64 / 556	Hüccet -Vekil Tayini
31 / 253	Hüccet -Kefil Olma	73 / 616	Hüccet -Öküz Davasına Vekil Tayini
34 / 285	Hüccet -Kefil Olma	15 / 114	Hüccet -Vekil Tayini
34 / 291	Hüccet -Kefil Olma	18 / 134	Hüccet -Vekil Tayini
36 / 305	Hüccet -Kefil Olma	22 / 166	Hüccet -Vekil Tayini
39 / 333	Hüccet -Kefil Olma	29 / 233	Hüccet -Vekil Tayini
39 / 337	Hüccet -Kefil Olma	34 / 284	Hüccet -Vekil Tayini
40 / 348	Hüccet -Kefil Olma	67 / 580	Hüccet -Kefil Olma
45 / 388	Hüccet -Kefil Olma	75 / 637	Hüccet -Kefil Olma
50 / 429	Hüccet -Kefil Olma	19 / 140	Hüccet -Kefil Olma
51 / 435	Hüccet -At Satışına Kefil	19 / 146	Hüccet -Kefil Olma
52 / 449	Hüccet -Kefil Olma	21 / 159	Hüccet -Kefil Olma
55 / 478	Hüccet -Kefil Olma	24 / 182	Hüccet -Kefil Olma
59 / 507	Hüccet -Kefil Olma	24 / 185	Hüccet -Kefil Olma
61 / 529	Hüccet -Kefil Olma	25 / 193	Hüccet -Kefil Olma
61 / 537	Hüccet -Kefil Olma	26 / 199	Hüccet -Kefil Olma
67 / 577	Hüccet -Kefil Olma	30 / 247	Hüccet -Kefil Olma
7 / 49	Hüccet - Ameliyat İçin Vekalet verme	31 / 252	Hüccet -Kefil Olma
14 / 98	Hüccet -Vekil Tayini		

©Meçhul Seyyah(lar)ın Ankara Fotoğrafları (Frank Fokke Ferwarda Arşivi)
© Kebikeç

©Meçhul Seyyah(lar)ın Ankara Fotoğrafları (Frank Fokke Ferwarda Arşivi)
© Kebikeç